

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven. Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, féoldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 4 frt, féoldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 krajcár.</p>	<p>Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.</p>
---	--	---

N e z e t e k

az ev. ref. egyház helyzetéről és teendőinkről.

VII.

(Anyagi ügyeinkről. Az 1848: XX. t.-c. 3. §-a. Közalap. Egyház-fenntartási alap. Önkéntes adományok és hagyományok. Egyh. adóval túlterhelt egyházak. Az 1891: XII. t.-c. A t.-t. egyházi értekezlet javaslata az egyházi adózásról. Egyházi adózásunk rendezésének ügye a presbyteriumokban).

Midőn anyagi ügyeinkről kívánok némi megjegyzéseket elmondani, először is kijelentem, hogy az 1848: XX. t.-c. 3. §-ának az egyházi szükségletek fedezési módjáról szóló intézkedése nem ideálom. Belátom, hogy szükséges, átmeneti intézkedésül helyeselhető is, el kell fogadni s a múltból származó viszonyaink közt egyedüli mód: hogy az állam azokon az egyházakon, a melyek saját vagyonukból kiadásaikat nem fedezhetik, segítsen, oly módon, hogy az egyházak által el nem viselhető, de az egyház fentartására föltétlenül szükséges kiadások terhet vegye át. Valamelyes igazságot szolgáltat, ha a testvérek közül a hosszú időn át elhanyagolt, sőt elnyomott testvérnek módot nyújt, hogy önállóan berendezkedhessék, midőn a másik testvért már gazdagon ellátta. Az én felfogásomnak azonban csak az a végleges rendezés felelne meg, ha az egyház a saját fentartási szükségleteit maga fedezné. Az én ideálom, Laboulaye szavaival élve: „*az államtól elkülönített egyház, következőleg sem belső villongások, sem pénzért megvásárlott szövetség.*“

Nemzetünk Európában számra a kis nemzetek közt foglal helyet, ezek között ugyan előkelő helyen, de erői saját államában is a vele ellentétes irányú nemzetiségek által vannak lekötve. Egyházunk tagjai az államban szintén kisebbségben vannak. Nem mi irányozzuk és intézzük a jövőt. Jöhet tehát oly idő — könnyen jöhet — a midőn az állam és a mi egyházunk közt elvi ellentét fejlődik ki. Vonja meg az állam

azt a segélyt, a melyre számítva rendeztük be háztartásunkat, az egyház anyagi ügyei föltétlenül katasztrófa elé mennek. Fogadja el az egyház a segélyt a szövetség díjában, hova lesz elve s protestáns függetlensége? Azért véleményem szerint arra kell törekednünk, hogy mielőbb magunk alkossunk magunknak oly vagyont, a melylyel magunkat az állami gyámkodástól felmenthetjük.

Erre e célre szolgáló intézménynek tartom a közalapot s a tiszántúli egyh. ker. egyházi értekezlet által tervezett egyház-fenntartási alapot.

A közalap, habár segélyezésekre rendkívül fel volt használva, mégis szépen gyarapodott s tőkéje a Jordán alappal az egy millió frtot már meghaladja s ha az állam segélye is megmarad, tekintve az alaptőke kamatainak növekedésére is, még a jelenlegi hozzájárulás fokozódása nélkül is, évről-évre fokozatosabban fog növekedni. Lehet, hogy a számításoknak s reményeknek az eddig elért eredmény nem felelt meg, a közalap adó nem mutatja azt a szabályos fejlődést, a mit az állami adók egyes nemei mutatnak. Azok pedig, a kik a közalapra vonatkozó egyházi törvényeket 1881-ben létesítették, abban a reményben voltak, hogy a közalap járulék időről-időre növekvő, fejlődő adó-nem lesz, ezért nem akarták, hogy az egyházak testületileg ajánlják meg a hozzájárulási összeget. Ez a remény nem vált be, sőt a közalap-jaruléknak csökkenő irányzata van. Lehet ennek oka a közelebbi évek kedvezőtlen közgazdasági eredménye, de azt is tapasztalhatjuk, hogy az egyházak, mint testületek igyekeznek évi hozzájárulással megváltani ezt az adót, mi által pedig az adó fejlődését, a népeség szaporodásával s egyes egyháztagnak vagyoni értéke növekvésével arányban álló fejlődését korlátozzák. De még így is nagy jövője van a közalapnak. Az egyház életét nem mérjük az ember múltó napjainak számai szerint. Az egyház

élete örök. Hosszabb idő, a tőke fokozatos gyarapítása s helyes kezelés ezt az alapot ev. ref. országos egyházunkat védő erővé, hatalommá fogja fejleszteni. Közelebb olvashattunk a bukovinai gör. kel. vallásalap fejlődése történetéről. Ez az alap csak valamivel több mint egy százados s 1784-ik évben e vallásalap pénztárában 2223 frt 18 kr volt, 1834-ben is még 2.800,000 frtnyi volt a tőkéje, s ez idő szerint tőkében és ingatlanban az alap vagyona 17 és félmilliót s jövedelme egy millió frtot felülhalad s a bukovinai g. keleti egyháznak egyházi és iskolai szükségletét fedezi. Nem mondom, hogy ez alap növelésének eszközei azonosak lettek volna, a mi közalapunk. növelésének eszközeivel. A mi közalapunk. az államsegélyén kívül, ha ez ugyan jövőre is fennmarad, kizárólag az egyháztagoknak hozzájárulásán alapul s áldozat-készségére van utalva, de az is igaz, hogy Bukovina mégis csak szegényebb viszonyok közt volt és van, mint a mi hazánk s mint ennek ev. ref. fiai vannak. Csak nem szabad elernyednünk sem az áldozat-készségben sem az alap céljai felől népünknek felvilágosításában.

A másik alap, a melyre egyházaink anyagi jövőjét támaszthatjuk, a tervezett egyházfentartási alap. Ennek céljára és létesítésére nézve azonban a tervezettől némileg eltérő nézeteim

vannak. Nem részletezném annak céljait úgy, a mint a tervezet 13. §-a teszi, sőt egyáltalában nem is használnám fel azt a jelenben felmerülő szükségletek fedezésére. A jelen szükségleteinek fedezését, a lelkészek orsz. nyugdíj intézeti, tanítói nyug- és gyámintézeti járulékok s a korpótlekok fizetését, a mennyiben az állam nem fedezné — a mennyire a közalap ez idő szerint elbirja — a közalapra, ellenkező esetben az egyházakra hagynám, de nem is foglalnám le a közalap 25 %-át az egyházfentartási alap javára.

Alkosson minden egyházközség egyházfentartási alapot, legyen ennek célja, hogy az egyháznak azok a kiadásai, a melyek most adóból fedeztetnek, idővel, a mikor az alap megbirja, az alap jövedelméből fedeztessenek s ez által jövőben az egyházi adó leszállítása, eshetőleg megszüntetése lehetővé tétessék, így az egyház anyagi jövője biztosíttassék s fennállása ne függjön sem az állam, sem egyesek kegyelmétől.

Az egyházfentartási alap létesítésére a kegyes adományokat, hagyományokat, alapítványokat, a külön perselypénzt s a már létező vagy a jövőben létesítendő alap jövedelmét, kamatát és a kamat kamatait jelölném meg, csak a hol az egyházközség önként ajánlana meg e célra kivetendő adót, csak ott használnám azt — szintén

TÁRCA.

Egyházi beszéd. Elő- és utóimádság.

Irtta és 1899 május 24-én a debreceni nagytemplomban tartott lelkészavatási ünnepélyen elmondotta

Csánki Benjámin, tiszafüredi ev. reform. lelkész.

Előimádság.

Örökkévaló, mindenható kegyelem! mennyei édes Atyánk az Ur Jézus Krisztusban! Téged keres, Hozzád áhítzik a mi lelkünk ez órában, mert a Te kegyelmednek és erődnek forrása elfogyhatatlan, mert nem azé az erő, nem azé a diadal, „a kinek arra akarátja vagyon, sem azé, a ki fut, hanem a könyörülő Istené“ (Róm. 9, 16).

Oh Uram! Te tudod legjobban szívünk és vesénk titkait, Te látod a lélek bagzóságát és Te látod a test erőtlenségét, hiszen Te választottál el minket születésünk percétől fogva, Te hordoztál a gyermeki ártatlanság hófehér ruhájában, Te vittél át az ifjúság bűbajos mezején és mindenható karoddal Te tartád a mi szívünket, hogy el ne hajoljék kebelünkben, Te tanítád rebegő ajkainkat nagyságos neved dicséretére, vészben, viharban fölibénk hajoltál, meghajtád az eget s a fájdalom ránk szakadni készülő sötét felhőjéből leszállván: kérubjaid beragyogák lelkünk templomát (Zsolt. 18, 10. kk.) és orcád világával Te hoztál minket az emberi élet útain egészen idáig. Oh legyen áldott a Te kezed. Egyedül a Te nevedre térjen minden dicsőség életünkben!

És most, midőn ez órában a Te szentidnek gyülekezetiben a Te útdra állatod szolgálodat, hogy lennének,

mint „a hegyen épített város, a világnak világosságai“ (Mt. 5, 14): lelkünk szegénysége egyedül Utánad eped, gazdagságot egyedül Tenálad keres!

Oh mutasd meg szolgálóidnak a romolhatatlan korszorút, mely általad eltépett, hogy „a hol kincsök vagyon, ott légyen az ő szívök is“ (Mt. 6, 21), mutasd meg az ő egyetlen céljokat, megjelteni az embereknek kegyelmed evangéliomát az Ur Jézus Krisztusban; mutasd meg az ő egyetlen útjokat, az önfeláldozó szeretet útját, mely által megbizonyíthatják, hogy ők a kegyelemnek és hitnek szolgálói. Láttasd meg velök a Te szerelmes Fiadat, a Te orcádnak ama kimetszett bélyegét (Zsid. 1, 3), a Te kegyelmednek, a mi üdvösségünknek fundamentomát, a kin kívül mást senki se vethet (I. Kor. 3, 11), a kinek nevének kívül nincs üdvösség sem égen, sem földön (Csel. 4, 12), soha örökké. Amen.

Egyházi beszéd.

Alapige: Csel. 20, 24. „Semmiel nem gondolok, az én életem is nekem nem drága, csak elvégezhessem örömmel az én futásomat és a szolgálatot, melyet vettem az Ur Jézustól, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliomáról.“

„Állottam vizének mélységei felett.“ Lelke kiszállott a kétezer éves betűk alól . . . és láttam őt „szólásban és cselekedetekben, jegyeknek és csudatételeknek erejekben, az Isten lelkének erejében“ (Róm. 15, 19).

Láttam őt kicsinynek, porba veretve (Csel. 9, 3. 4), és láttam őt nagynak, mennyei szárnyalásában.

És most e pillanatban ismét előttem áll.

Mintha csak ott állanék a milétusi partokon . . .

mint önkéntes adományt — az alap növelésére. Az alap külön kezeltetnék s felhasználása vagy elidegenítése megengedhetlen lenne. Ily módon az alap alkotását, minden törvényhozási intézkedés nélkül, minden egyház azonnal megkezdhetné.

Magában érthető, hogy ennek az alapnak a céljáról a presbyterium s az egyháztagek felvilágosítandók lennének, időről-időre, az alkalmas időt megválasztva az egyház hívei adakozásra a szószék-ről s egyházi gyűlésekben felhívandók lennének, egy külön perselyt állítana ki a presbyterium a cél felírásával, mely állandóan egész éven át figyelemzetné a híveket az adakozásra. Az adakozásokról s adakozókról a presbyterium könyvet (aranykönyv) vezetne. Évenként kihirdetné a lelkész a gyülekezet előtt azoknak a híveknek adakozását, kik az év folytán az egyházfentartási alaphoz járultak s köztudomásra hozná az alap állását, szóval: a lelkész és presbyterium, esetleg helyenkint e célra alakított egyesület segítségével követnének el minden alkalmas s erkölcsileg kifogás alá nem jöhető módot — a miben némelyek igen találékonyak — az alap gyarapítására. Tudom, hogy aluszékony vezetők az önkéntes adakozások eszközével kevésre vagy semmire sem fognak menni, de hiszem, hogy a figyelemnek folytonos éber tartása, az alkalmas

idők, események felhasználása, a kegyes adakozások irányítása s hosszú és kitartó munkásság által célt lehetne érni.

Mit értek a kegyes adakozások irányítása alatt? Ismerek egy kicsiny és szegény egyházat. Templomának tornya haranggal már telve van s oly harang-alappal rendelkezik, melyet egy vagy több századon át nem fog harangra felhasználni tudni, egyébkint pedig a nélkülözhetlenségben szükségét szenved. A lelkész legyen éber s a kegyes adakozókat figyelmeztesse, hogy az egyházfentartási alap az a cél, a melylyel az egyház léte, fentartása leginkább biztosítható s mely nem enyésző emléket állít az adományozóknak.

Hosszabb idő s kitartó munka után bekövetkeznék az az idő, a mikor azok az egyházi és iskolai szükségletek, a melyek az egyetemesev. ref. egyház szükségletei, a közalaphól; azok, a melyek egyes egyházak szükségletei, az egyházfentartási alaphól fedeztetnének és ez az idő lenne az ev. ref. egyház felszabadulásának, független önállósága biztosságának kezdő napja. Erre nem elég egy nemzedék, lehet hogy több nemzedék tűnik el, míg odáig juthatunk, mert az idő több és több követeléssel áll elénk. Fontoljuk meg azonban, hogy állami és egyházi

előttem áll a megható jelenet. Vele szemben Efézus vénei, a kiknek szívében ő „plántált és öntözött“ (I. Kor. 3. 5. 6. v. ö. Csel. 19, 1. kk.). Mintha csak az ütközeteit végigharcolt katonáknak találkozott volna szívével leszakasztott szerelmeseivel, meleg csókjaikat, könyveiket érezi arcán. Hajh! mert a „pályafutás még elvégezve“ (2. Tim. 4, 7) nincs, az utolsó ütközet, a „legnemesebb harc“ (2. Tim. 4, 7) még hátra van. Az elválás nehéz órája ez!

... Az elválás nehéz órája ez, Keresztyén Gyülekezet! Szeretett Szolgatársaim! Lelkem, mint a Nőé kirepülni készülő galambja, úgy remeg! . . . Őh mert a mi hivatásunk is, mint a Pál apostolé, minden más földi hivatástól különbözik. Pályánknak im itt van kezdete, hol más földi pályá célját érte már. És midőn majd, mint az apostol, a tenger hullámaiból kikötve földi hajónkat, reszkető lábainkkal elhagyni készülünk földi létünk utolsó partjait is: hol a koszorú, hol a hírnév, hol a dicsőség, hol a diadalkapu, a mely a legnemesebb út végét jelölje meg? Pusztá az út Miletustól Jerusalemig. Ki gondol arra, hogy a földnek egy kicsiny darabján szívünk szerelmeseinek csókjai, könyei eszünkbe juttatják, hogy az elválás nehéz órája az is.

Oh a mi koszorúnk nem itt a földön tétetett el (2. Tim. 4, 8). A mi célunk tülemelkedik e földi lét határain, a mi koszorúnk ott van a mennyei Jerusalemban falai között (Jel. 22, 14).

És vajjon az a koszorú is nem hull-e porba örökre? ha majd a dicsőség kapujánál számadásra von az evangéliomi szó: „sáfár! adj számot a te sáfárságodról!“ (Lk. 16, 2).

Szeretett Szolgatársaim! Imé itt vannak az efézusi

vének, búcsúra, áldásra készen. De velök szemben nem a célja felé közelgő, nem a vérevel nem soká tanuskodó apostol áll, hanem az ismeretlen pálya küszöbén megállott gyöngé tanítványok serege. Őh ne hagyjátok el, ne hagyjuk el e szent tornácot, míg számot nem vetünk magunkkal. Oh legyen a Pál apostol lelke mivelünk! világolja végig ösvényeinket egész a célig. Hallja meg ez az óra búcsúszavainkat, a Pál búcsúszavait:

„Semmivel nem gondolok, az én életem is nekem nem drága, csak elvégezhessem örömmel az én futásomat és a szolgálatot, melyet vettem az Ur Jézustól, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliomáról.“

És ezek alapján lássuk meg, miképen tölthetjük mi be hivatásunkat? Ismerjük meg azért 1-ör azt az egyetlen célt, a melyre törekednünk kell, 2-ör azt az egyetlen utat, a melyen célt érhetünk.

Oh áldott szent Lélek! ihlesd meg a te gyarló szolgádat, hogy a melyeket hallánd, azokat szólja (Mt. 10, 20), hogy hű sáfára lehessen az Isten titkainak (I. Kor. 4, 1), dicsőítsd meg erődöt szolgálóknak erőtlenségében!

I.

„Lőn az Urnak keze rajtam“ (Ez. 3, 22. 14. 1, 3. 8. 1. 3. 11, 1) és az alázatosság lépcsőjén föl-emelkedtem lelkemmel a magasságba. És olyan kicsinynek láttam a földi világot, olyan parányinak az embert, az ő porsátorát, e töredékeny nádszalat, e füstölgő gyertyabélt (És. 42, 3) és a porsátor lakóját, saját lelkemet, saját magamat.

És kibocsátottam a végtelenség postáit, a kékellő

szerencsétlenségünk abban áll, hogy a jövőre számító alkotásokkal elmaradtunk, a kor követelményei rohamosan támadtak meg, érezzük hogy ezek elöl nem térhetünk ki, mindent egyszerre kell teremtenünk s erre sem az egyház, sem az állam nem képes. Most tehát ne maradjunk el a jövőre számító alkotásokkal.

Tudom, hogy sokan mosolyogni fognak arra a számításra, a melyre az egyházfentartási alapot fektetem. Bizonyosan lesznek, a kik mondani fogják, hogy önkéntes adakozásokra alapítani oly tervet, mely a jövőben az egyházi szükségletek fedezését viselné: naivság. Hiszen csak mostanában olvashattuk egy közleményből, hogy az ev. ref. egyház tagjaiból az egyház iránt való áldozatkészség kihalt s „a művelt elemi részéről áldozatkészség Istennek, egyháznak s a felvilágosodásnak oltárán semmi.“

Nem osztozom ebben a véleményben. Ellenkezőleg úgy találom, hogy egyházunk tagjainak érdeklődése s áldozatkészsége legerősebben az önkéntes adományokban nyilvánul. Az adóval, legyen az egyházi, vagy állami népünk ellen-szenvet s az egyházi adó legkisebb emelésének ellenáll, de az egyház céljaira tett önkéntes adományokban az egyház tagjainak áldozatkészsége nem kicsinyelhető, sőt elismerésre méltó

s nincs a hazában felekezet, mely ebben a tekintetben a mienket felülmulná.

Ez állítás bizonyítására nem mutathatok fel ugyan összefüggő, kimerítő, teljes és országos adatokat, de a tiszántúli egyházkerületből s a legközelebbi időkből reámutathatok olyan adományokra és hagyományokra, mint p. o. a Kovács-Küry, Soós, Könyves-Tóth-Simonffy, Nadányi, Mudrány, Fazekas, Kovács Mihály, özv. Soósné-Láposy, Egey, Nagy Mihály, m.-túri B. Nagy József, Szalay, Szondyné, Ercseyné, Ármós Bálint-féle hagyományok és alapítványok, a milyen a h.-m.-vásárhelyi, karcagi, kisújszállási, nánási, m.-túri gymnasiumokra az illető községek, egyházak s egyesek által adott alapítványok, adományok és segélyek, a debreceni főiskolánál a filozófiai fakultás javára tett adományok és alapítványok (összege 1898-ban 95,986 frt 80 kr), Debrecen város bőkezű s emelkedett szellemű felfogást tanúsító adománya két bölcsészeti tanszék alapjára. Hadd sorozzam ide a nagyváradi ref. leánynevelő-intézet internátusát, mely az egyházkerület 10,000 frtos segélyével ugyan, internatusi épületét, felszerelését mintegy 32000 frt költséggel 1897-ben már rendeltetésének átadta s a további fejlesztésre is néhány ezer frttal rendelkezik s a gyűjtést csak 1893-ban indította meg. De mindezeknél meggyőzőbbek

mennyboltozat fecskéit: gondolataimat a magasság titkaihoz világosságért könyörögni: van-e erő, van-e kéz, van-e hatalom fönniartani lelkem szárnyait, midőn majd a bölcső és koporsó között átlebegve, az örökkévalóság özönére kiszáll?

Kié a kéz? kié az erő? kié a hatalom? És hallám a feleletet, megértettem a magasság szózatát: „nem azé, nem azé, a kinek arra akarátja vagyon, sem azé, a ki fut, hanem a könyörülő Istené“ (Róm. 9. 16). *En vagyok az Ur! ez az én nevem és az én dicsőségemet másnak nem adom, sem az én tisztességemet a bálványoknak“* (És. 42, 8).

És ismét lőn az Ur keze rajtam és leszállottam az emberi lélek titkaiba és láték emészlő harcot: a szabad lélek akarátja viaskodik a hús és vér, az erek, idegek, izmok, velők és a hozzájuk köttetett gyarlóság játékával; és látám, hogy a gyarlóság erősebb, hogy „akaratom vagyon a jóra, de hogy azt elvégezzem nem tehetem, mert nem cselekszem a jót, a melyet akarok, hanem a gonoszt cselekszem, melyet nem akarok“ (Róm. 7, 18. k.), látám, hogy az emberi lélek minden fegyverzetét játszva veri le a fegyvertelen test és a lélek sebeiben még a test halála előtt meghal és ezredikszor bizonyítja be a mózesi történet örök-igaz voltát, hogy az ember az első erkölcsi próba alkalmával eladta királyi kincseit: az Isten lelki képét és hasonlatosságát, szabadságát (1 Mós. 1, 26. v. ö. 3, 6. v. ö. Zs. 8, 6), ártatlanságát, kizárta szívéből a békeség angyalát, kiszakította magát az édes atyai szeretetből (1 Mós. 1, 26. v. ö. 1. Mós. 5, 3. Ef. 4, 6. És. 64, 8), rabszolga lett, megtagadta, megcsalta atyját, örökkévaló Istenét!

Oh midőn így fiúból rabszolgává teted magadat, mondjad „*óh ember! kicsoda vagy te, hogy Isten ellen versengesz, avagy mondja-e a föld-edény annak, a ki azt formálja: miért csináltál engem ilyen módon. Avagy nincsen-e a fazekasnak hatalma a sáron, hogy azon sárból csináljon némely edényt ékességre, némelyet pedig éktelenségre“* (Róm. 9, 20, 21)! Avagy „*kicsoda igazgatta az Úrnak lelkét, vagy ki adott neki tanácsot, vagy tanította Őtet, kicsoda igazgatta Őtet az ítéltnak útában, hogy Őtet tanítaná bölcseségre és megmutatná neki az okosságának útát“?* (És. 40, 13, 14).

Oh ha letekintek az emberi nemzet nyomoraiba, anyagi, erkölcsi szenvedéseibe, e mélységes tölesérbe, ennek felső és alsó köreibe, a melyben ott látom saját arcomat is: szívem elszorul fent és alant; zúgó sötétségeiben pedig lent, lent az erkölcsi fájdalmak szivszakgató zivatarában, a hol a térdre rogyott erős lelkek égbe tekintő homlokán a verejtékek olyanok már, mint a vér földre hulló cseppjei, vagy még sokkal lentebb, még sötétebb tájakon, az erkölcsi pestis kamaráiban, a hol a lelkeken egy vonás sincs már az isteni ábrázatból, a hol természetben eltorzult lelkek vadul reszketnek, mint a megfeszített káromló lator a kárhozat kinyájában a Sátán trónja előtt, óh már itt szédülök, roskadozom az emberi szenvedések és az isteni igazság s bölcsesség előtt, a mely „*a kin akar könyörölni könyörül, a kit pedig meg akar keményíteni megkeményíti“* (Róm. 9, 18).

És keresem a mentő kezet, a mely a szerencsétlen emberi nemzethez még ebbe a mélységbe is leszállana, tusakodom, mint az apostol: vajjon világít-e, melegít-e

az esperes uraknak az egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyveiben közlött jelentéseik, az az ezer meg ezer kisebb-nagyobb adomány, melyben az egyház tagjainak az egyházhoz való ragaszkodása és hűsége jelei nem egyes, ritka kiváló egyéneknél s nem kivételes esetekben, hanem tömegben és szabályosan nyilvánulnak, a mely jelenség tehát a szabály levonására alkalmasabb. Két évet vettem ki válogatás nélkül a folyó évtized évei közül az esperes urak jelentéséből, u. m. az 1894. évet, a mely még az egyházpolitikai törvények hatásán kívül s az 1898. évet, a mely már ezeknek a törvényeknek hatása alatt állott s úgy találtam (ha valami számításbeli tévedés volna, elnézést kérek), hogy a tiszántúli egyházkerületben 1894. évben az egyházak és egyesek építkezésekre 347,577 frt 32 krt, egyéb egyházi és iskolai célokra 206,689 frt 63 krt, együtt 554,266 frt 95 krt; 1898-ban pedig építkezésekre 353,612 frt 10 krt, egyéb egyházi és iskolai célokra 198,249 frt 14 krt, együtt 551,861 frt 24 krt adtak önkéntesen össze. Futólagos áttekintés arról győz meg, hogy a többi években is hasonló áldozatkészség bizonyítékait találjuk. Tehát csak magában ebben az egyházkerületben évenként mintegy félmillióra tehető az önként elvállalt teher, mit az egyházak tagjai adományokkal és hagyományokkal s önként elvállalt

kivetések által fedeztek. Igaz, hogy ezek közt községek s egyházak, mint jogi személyek adományai is vannak befoglalva, de végkifejtésben ezek is önkéntes adományok, a melyeket a község vagy egyház tagjai önként szavaztak meg. Ezek között az adományok között van számos krajcáros, 1, 2, 5, frtos, de számos 1000 frtos s több ezer frtos tétel is, bizonyítván, hogy szegény és gazdag járult azokhoz.

Évenként mintegy félmillió forint! Ez az a „semmi“ a mit a mi egyházkerületünkben a magyar ev. ref. egyházszertet összehordott.

Annyi száz és ezer egyesület működik az országban különböző, kisebb és nagyobb jelentőségű célok érdekében. Mindenik cél megtalálja a maga pártfogóit. Csak az egyházi cél lenne az, a mely nem találná meg? Ne higyük. Nem fog az egyház sem eredményt elérni önkéntes adományok gyűjtése által, ha nem lesz, a ki az ügy élére álljon, ha tétlenül várunk, de fejtsünk ki buzgalmat, vezessük az ügyet lankadatlanul s hiszem, hogy néhány év eredménye megszegyeníti a pessimistákat s túlszárnyalja a hívők reményeit.

Anyagi ügyeink rendezése tekintetében a jövő biztosítékait az orsz. közalaptól s az egyházfentartási alapoktól várom.

Azonban vannak nekünk a jövőre el nem

még itt a menny szerelme? . . . Nem aludt-é ki sugara, mire idáig ért? Én Istenem! Én Istenem! Miért hagyál el engemet? . . .

Kutatom a világtörténet útait, a melyek, miként a kör sugarai, mindenfelől egy központba futnak össze és e központban, ott . . . ott találok a mentő kezét, „az emberiség történetének célját“ (Luthardt), a kiben Isten ígéretei ugyanok és ámenek, ott találok „az eltörölt jövőmondásokat“ (1 Kor. 13, 8), az örökkévalóság titkaiból alászállott, testbe öltözött „soha el nem fogyó“ (1 Kor. 13, 8) szerelmet a keresztfán.

Oh testvéreim! emeljétek fel szeméiteket az emberiség világitó tornyára, a keresztre, a mely magához hívja az eltévedt, hajótört, viharvert, szegény, bűnös emberi lelkeket, lássátok meg a szeretet ég felé mutató diadaljelét, a mely alatt az isteni kegyelem és az emberi lélek ölelkezik, az engedetlen Ádám és a halálíg engedelmes Ádám találkozik. És borúljatok le e szeretet előtt, a ki azért jött, hogy útjára nyomába képjétek, mert az isteni atyai szeretet magához hasonló, szerető, fiú sziveket keres (In. 4, 23), szerető fiú sziveket talál, a kik eképen „lélekben és igazságban imádják az Atyát“ (In. 4, 23), „a kik az Ő végzése szerint hivatalosak, mert a kiket öröktől fogva tudott, azokat el is választotta, hogy az Ő Fiának ábrázatjához legyenek hasonlatosak, a kiket pedig elválasztott, azokat el is hívta, a kiket elhívott, azokat meg is igazította, a kiket pedig megigazított, azokat meg is dicsőítette. Mert a kik az Istent szeretik, mindegyikük egyaránt javukra vannak azoknak“ (Róm. 8, 28 c. 29. 30. 28 a. b. v. ö. 1 Kor. 8, 3. 1 Kor. 2, 9. Róm. 9, 23. Ef. 1, 4–6. v. ö. II-ik Helvét hitvallástétel

X. Cap. 3. §.). Mert az isteni atyai jóság azt mondja: „nem akarom a bűnös halálát, hanem hogy a bűnös kitérjen az ő útáról és éljen“ (Ez. 33, 11). „Szólok a nép ellen és az ország ellen, hogy kigyomlálom, megrontom és elvesztem egy szempillantásban. Ha a nép, a mely ellen szóltam megtér az ő gonoszágából: én is megbánom a gonoszt, melyet elveztemtél vala, hogy ő vele cselekedném“ (Jer. 18, 7–10). Az isteni atyai jóság az embernek engedte meg úgy az engedelmisséget, mint az engedetlenséget és az embernek engedte meg a bünbánatot és alázatosságot; magának pedig nemcsak a komoly és igaz ítéletet tartotta fenn az engedetlenséggel, kevélységgel, hazugsággal szemben, hanem a gondviselést is, eltévedt fiainak megsiratását, megkeresését is (Lk. 15, 20. k. 4–10), magának tartotta fenn, a mire az emberek képtelenek: a bocsánatosztó jóságot (Lk. 15, 20. k. 4–10), a kegyelmet, hogy a kegyelem mennyen és földön legjobban ragyogjon, hogy nagyobb öröm legyen a mennyben egy megtérő bűnös felett, mint kilencvenkilenc igazon. (U. ott.) E kegyelemről örök kegyelem a bűnbocsátó, meggyógyító, megszabadító szeretet élete e földön, megdicsőülése a keresztfán és az Atya jobbán és a lelkekben hit által újra megszületve (In. 17, 26. 21) és ott lebirhatatlan örök erővé és örök létté dicsőülve (In. 17, 24).

Imé ez az út az, a melyen „megjelent Istennek amaz üdvözítő kegyelme minden embernek“ (Tit. 2, 11), „Mert úgy szereté Isten e világot — vagyis az egész bűnös emberi nemzetet — hogy az ő egyetlenegy született Fiát adná, hogy minden, valaki hiszen ő benne el ne vesszen, hanem örök életet vegyen“ (In. 3, 16).

halasztható szükségünk, olyan szükségek, melyek nem akarnak várni s nem várhatnak, erősen zörgetnek s kielégítést követelnek. Ilyenek első sorban az egyházi adóval tulterhelt egyházak segélyezése, a lelkészi fizetés emelése, a missiói ügy fejlesztése s a lelkészi nyugdíj intézmény létesítése. Ilyenek az iskolafentartás és fejlesztés terhei is, de a melyeket már az egyházi adóval tulterhelt egyházak segélyezése alá sorozhatunk.

Hogy mily összeget követelne az egyházi adóval tulterhelt egyházak kíségetése, nem tudom, de ha egyházkerületünkben 75 egyházban az egyházi adó az állami adót meghaladja s van az államadót háromszorosan meghaladó egyházi adó is, következtethetem, hogy a kíségetés összegének oly nagynak kell lenni, melylyel az egyetemes ev. ref. egyház sem bírhat meg.

Mert ha ezt a kíségetést az egyetemes ev. ref. egyház nyujtaná, annak fedezetét csak oly módon hozhatná össze, mint az országos közalapot. El kellene fogadni az egyházi adóval kevésbbé terhelt egyházaknak a tulterhelt egyházak adójának egy részét, a mi annyit tenne, mint a közalap járulékot kétszeresre vagy háromszorosra emelni. Ilyen adóemelést azt hiszem mindenki előtt kivihetetlennek tűnik fel.

Nem találok erre más módot, mint első

sorban az államsegélyt. Az államnak nagy érdeke, hogy az állam polgárai adókkal tul ne terheltesse s adófizetési képességük fentartassék, érdeke tehát már ebből a szempontból is, hogy az egyházi adóval tulterhelt egyházakat kíségetse, ezen kívül törvényes kötelezettség és erkölcsi érdekek is indíthatják erre az államot. Meg kellene tehát kísérleni sürgetni az állam segélyét erre a célra. Ha ezt a segélyt meg nem nyerhetnők, vagy ha megnyernők is, ezzel együttesen, az 1891. XII. t. cikkben engedélyezett nyereségek kölcsönt kellene erre a célra azonnal, a mint az európai s az országos pénzügyi helyzet lehetővé teszi, végrehajtás elé vezetni.

A lelkészi fizetések ügyében nézetem szerint egyelőre meg kell elégednünk az állam által elvállalt fizetésekkiegészítésekkel s ehhez — ha tovább fokozható nem volna — még az 5-öd éves pótlékot ohajtanám most már életbe léptetni s ezt, a hol az egyház nem bírná s nem vállalná, a közalap terhére, a mennyire a közalap állása megengedi. A további fizetésemelést, fájdalom, hagynunk kell a jövőre, mely ha előbb nem, az egyházfentartási alap létesítése által fogná ezt a kérdést végleg megoldani. Lenne tehát a lelkészi állás minimalis fizetése 800 frt s az ötödéves pótlék. A mai állapothoz képest ez is egy tisztességes előre lépés lenne. Ugyan-

Imé Testvéreim! ez az Isten kegyelmének amaz evangyélioma, a melynek egyetlen jelszava a *szereget*, egyetlen drága jelvénye a *Krisztus keresztje*, a melyről *bizonyoságot tenni az egyetlen cél*, a melyre törekednünk kell, a melynek *önfeláldozó szolgálata az egyetlen út*, a melyen célt érhetünk.

II.

Istennek két útja van. Az egyikben Ő jár (Zsolt. 18, 31), midőn az emberiség üdvösségét munkálja, a másikon az embernek kell járni (Zsolt. 18, 22—24. v. ö. Zsolt. 1, 1. 6), ha az üdvösség Istenével találkozni akar. Mert a lelkiismeret olyannak látja Istent, a milyen maga a lelkiismeret. A háborgó lelkiismeret soha sem látja a szeretet Istenét, a nyugodt lelkiismeret előtt Isten is szelid, szerető édes atya. „Az *irgalmashoz irgalmas*, a *tökéleteshez tökéletes*, a *tisztával tiszta*, a *visszához visszas*“ (Zsolt. 18, 26. 27). Az ő útja a tökéletesség útja, közepén a Golgotha keresztjével, hol Isten és ember találkozik.

Oh milyen kevesen járnak ez úton (Mt. 7, 14), oh milyen *„sokan vannak a hivatalosok“* és milyen *„kevesen a választottak“* (Mt. 20, 16. v. ö. Fil. 3, 12—14).

És ti, szeretett szolgatársaim! halljátok-e e pillanatban az elhívó isteni szót a Krisztus által? (Csel. 20, 24. v. ö. Róm. 1, 5), mely titeket bocsát el a tökéletesség amaz útára a hívogató szózáttal, hogy legyetek mint *„a hegyen épített város“* „a világ világosságai“ (Mt. 5, 14). Bizonyoságot tesz-e szívetek minden dobbanása ez órában is amaz isteni kegyelemről (I. Kor. 1, 1. II. Kor. 1, 1. Ef. 1, 1. Kol. 1, 1), a mely az anyaméhtől fogva (Csel. 9, 15. 26, 17) választott és hívott el

(Gal. 1, 15) titeket amaz evangyéliom predikálására (Róm. 1, 1), mert *„mimódon higgyjenek abban, a ki felől nem hallándanak, mimódon hallanának pedig predikáló nélkül, mimódon predikálnak pedig, ha ki nem küldettek?“* (Róm. 10, 14. 15).

Ismeritek-e Istennek amaz evangyéliomát (II. Kor. 11, 7. Róm. 1, 1. 15. 16. v. ö. I. Thess. 2, 2. 8. k.), a mely a *Krisztusról való izenet* (Gal. 1, 7. I. Kor. 9, 12. 18. II. Kor. 2, 12. 9, 13. 10, 14. Róm. 1, 9. 15, 19. v. ö. I. Thess. 3, 2. II. Thess. 1, 8. Fil. 1, 27. v. ö. Gal. 1, 10. v. ö. Fil. 1, 15. 18), a melyben a felséges Isten Ő maga beszél általatok (Gal. 2, 2. I. Kor. 9, 27. 15, 11. Róm. 10, 8. v. ö. I. Thess. 2, 2. 8), hogy a Krisztusban készített üdvösséget nyilvánvalóvá tegye az embereknek (Róm. 1, 17. v. ö. Gal. 3, 23. II. Kor. 2, 14. Róm. 3, 21. v. ö. Kol. 1, 26).

És megjártatok-e már a damaskuszi utat? Vakok lettetek-e? meghaltatok-e a világnak? megfeszítettetek-e a testet? (Gal. 2, 20.) láttatok-e a Krisztust? szívetekbe zártatok-e az Ő élő drága személyét? hogy lelke által nyilvánvalóvá tegye előttetek az Ő munkájának mélységeit és az isteni tanácsnak mélységeit (II. Kor. 12, 1—7. v. ö. I. Kor. 11, 23. v. ö. In. 14, 12—26), hogy emberi beszédbeli bölcsesség által *„meg ne elegyítsétek Istennek beszédét“* (I. Kor. 1, 17. 2, 1. II. Kor. 2, 17. 4, 2), hogy beszédetek *hitetés* ne legyen (Gal. 5, 8), hogy legyetek *nem az embereknek, hanem az evangyéliomnak apostolai* (Gal. 2, 7. I. Thess. 2, 4), a Krisztus követői (II. Kor. 5, 20), *az új szövetségnek* (II. Kor. 3, 6), *a kegyelemnek és hitnek szolgái* (Róm. 1, 5. v. ö. I. Kor. 3, 5), a kiket az isten-igében működő isteni Lélek és az Ő tőle kijövő erőhatalom

csak a közalap terhe lenne a missió ügy s a lelkészi nyugdíjintézet megalkotása, azután, a midőn a lelkészi özvegyek és árvák gyámintézete kíségetve, megalkotva lesz.

Már előbb kifejeztem azt a véleményemet, hogy a lelkészi fizetés emelését s a missiói lelkészek alkalmazását egyetemes egyházunk első-rangu szükségének tekintem, de elfekintve az egyházkerületek rendelkezésére álló, kíségetésekre használt s jövőre is kíségetésekre használható összegektől, — nem találok módot rá, hogy a tiszántúli egyházkerületi egyházi értekezlet által tervezett, habár ismételve elismerem: mérsékelt fizetéseket jelentékeny adó emelés nélkül végrehajthassuk, az adóemelést pedig épen most, nemcsak egyházi érdekeinket veszélyeztető kísérletnek, hanem kivihetetlennek is találom. Magával az egyházi adó tervezett rendezésével a lelkészek fizetése emelésének kérdését, adóemelést nélkül meg nem oldjuk.

S itt van a helye, hogy egyházi adózásunk rendezéséről nézetemet elmondjam.

Ritoók Zsigmond.

(Vége köv.)

vezet (I. Kor. 2, 4. v. ö. II. Kor. 6, 7), „igazságnak beszédében, Istennek erejében, az igazságnak bal-felől és jobbfelől való fegyvereiben“ (I. Kor. 2, 4. v. ö. II. Kor. 6, 7).

Tudjátok-e, hogy a „mennyország kulcsai“ lesznek kezetekbe letéve? (Mt. 16, 19. 18, 18). Ismeritek-e azt az egyetlen alapot, a melyen ez országot nektek kell építeni, hogy az még a pokol kapuinál is erősebb legyen!? (Mt. 16, 18): Él-e szívetekben a „kösziklahit“? (Mt. 7, 24. Mt. 16, 16). Krisztusban „az élő Istennek ama Fiában!“ (Mt. 16, 18. 16.)

És ismeritek-e azon fegyvereket, a melyek hitetek ellen ki vannak fenve már? Ismeritek-e azt a tömeget, a mely „mind ez ideig a mennyeknek országán erőszakoskodik“? (Mt. 11, 12), a kik között kevesen lesznek a ti barátaitok, a kis gyermekekhez hasonló „jelki szegények“ (Mt. 5, 3. v. ö. Mk. 10, 14. Mt. 18, 3).

Imé ott jön a Szenvedés, halavány arcával, kulcsolt kezeivel, epedő könnyes szemével a vigasztalás fényét, melegét keresve. Amott a Boldogtalanság, az önmagával való vívódás fojtogató ködével homlokán, sötétnek látva a fényes napot, koldúsnak az embert, „üresnek a végtelen mindenséget“. Amott az öntudatra ébredt Bűn, reszkető kezével elárulva az első mennydörgést, mely lelkének oszlopait most is rázza még, borongó homlokával az első villámot, lesütött szemével az önmagától való remegést.

Nézzétek a könnyelműséget (Mt. 13, 3. kk. 18. kk.), a mint kifestett arcával, divatos ruháival, szíve szerelmével a múltnak romjai felett a jelent öleli, a jövőt kikacagja előttetek. Nézzétek a világnak fiát, a mint reszkető kezével tisztátalan szívére szorítja hatalmát,

KÖZÉLETÜNK.

György Endre egyházmegyei gondnok székfoglaló beszéde.*

Első sorban is hálás köszönetet mond az egyháznak mind a bizalomért, hogy őt e fontos, díszes helyre megválasztották, mind azon különösen megtisztelő módért, a mint a választás végbement. Nem tagadja, hogy nehéz küzdelmek után határozta el magát szolgálatai felajánlására. Nem mintha a szolgálat nem volna kedves, vagy a hatáskör nem volna fényes. Ellenkezőleg érezte, hogy ez állás több embert kíván. Meg is tett több barátaival együtt mindent arra, hogy oly férfiút nyerjen meg az egyházmegye élére, a kinek hazája és egyháza iránti tántoríthatlan hűségén és fényes elméjén, meleg kedélyén kívül családi származása és vagyoni helyzete is díszet kölcsönzött volna nekünk is. Fájdalom, ezen igyekezete nem vezetett eredményre s így nem térhetett ki erői fogyatékosságának tudatában sem annak elfogadása elől.

Bátorította az is, hogy mintegy bennszülöttnek érzi magát az egyházmegye szolgálatában. Haló poraiban is áldott emlékeztető édes atyja, György József és anyai nagybátyja: Lator Gábor, az elnyomatás és újraeledés legválságosabb idejében mindketten világi főjegyzői és tanácsbírái voltak ez egyházmegyének s érzi azt, a mit a költő oly szépen fejez ki: Me pater Aeneas excitat et avunculus Hector.

* Meg vagyunk győződve, hogy lapunk olvasó közönsége jó néven veszi, ha — kissé megkésve is — a Nagy-Szöllősen megjelenő „Ugoesa“ c. heti lap április 23. száma nyomán György Endrének, a máramaros-ugocsai egyházmegye nagyérdemű gondnokának remek, tartalmas székfoglaló beszédét bemutatjuk. Szerk.

fényét, kincseit (1 Kor. 1, 26). Nézzétek a buta Közönyt, a mint beteges szemeivel a sötétséget keresi (Lk. 11, 34. Mt. 6, 22) és rideg szívének ostobaságával dicsekedik tinektek (Mt. 11, 6. k. Lk. 7, 32). Nézzétek az emberi Bölcseséget, a mint magasra emelt büszke homlokával „kérkedik azzal, hogy e század mily böles, erős, mindenható; nem leli kedvét délibábban s abban mi szép, de nem való.“ És bolondságnak állítva szavaitokat (1 Kor. 1, 21. 3, 18. 4, 10), önelégültségében megvető pillantással halad el mellettetek (Mt. 11, 25. 1 Kor. 1, 26).

És mindezen lelkek a mi kezeinkben levő igének velőket osztó fegyverére várnak, „hogy minden emberi okoskodásokat elfodítsunk és minden nagyságot, mely felemelkedik az Istennek ismerése ellen és az embereknek minden gondolatjokat foglyul vigyük, hogy a Krisztusnak engedjenek“ (2 Kor. 10, 5).

Oh „legyetek okosak, mint a kigyók és szelidek, mint a galambok“ (Mt. 10, 16). És adjatok hálát a ti Atyátoknak, hogy az ő evangéliomát „elrejtette a bölcséktől és megjelentette a kis gyermekeknek“ (Mt. 11, 25), „mert az Istennek bolondsága bölcsőbb az emberek bölcseségénél és az Istennek erőtlensége erősebb az emberek erősségénél“ (1 Kor. 1, 25), mi azért prédikáljuk a „keresztéről való tudományt, mely azoknak, a kik elvesznek, bolondság, nekünk pedig kik megtartatunk, Istennek hatalma“ (1 Kor. 1, 18).

És nézzétek a Képmutatást (Lk. 18, 11) és testvéreit a Gógót és az Erőszakot! És akkor jusson eszetekbe, hogy vallaitokon a nápolyi gályák hitvallóinak és vértanuinak pallástjai függenek és „azon órában megtanítottok arra, mit szóljatok, mert nem ti vagytok,

Ezeknek megfontolása vezette arra, hogy hálás szívvel elfogadja a megtisztelő bizalmat. Azt véli, hogy az egyházmegye meglegedvén jobb hiányában ő vele, követi a böles magyar közmondást, hogy szegény ember vízzel főz s így előre is tiltakozik a jövő működéséhez kötött várakozások ellen, miket éppen most a nt. esperes úr olyan ékesen fejezett ki; csak annyit ígérhet meg, hogy ha vízzel főtt étele lesz is az egyházmegyének, legalább az a víz az őszinte buzgóság és jóakarattal forrásából fog fakadni.

Programot mondania különben is meglehetősen felesleges. Két évtizede áll az egyházmegye szolgálatában; úgy igyekszik az új helyen szolgálni, mint a régi helyen s igyekezni fog azon, hogy a megkezdett dolgokat lelkiismeretesen folytathassa.

Érzi, hogy a hitélet terén is nehéz időknek nézünk eléje. Forrongás, zavar mindenfelé. De a mi alapunk állandó, örök. A mi Urunk, a Jézus Krisztus evangéliuma a szeretet, az örök, a mindenható szeretet. E nélkül pengő érc és zengő cimbalom vagyunk. Más fundamentumot ezen kívül nem vethet senki. Ez örök szeretet fogja vezérelni lépteit bent az egyházban és kívül a más felekezetekkel szemben. Ez az örök vezéreszavunk mindnyájunk előtt.

A mi egyházunk külső dolgait illeti: azt gondolja, ott is nehéz idők állanak előttünk. Első sorban is az a paizsos férfiú: köztudatu szegénységünk. Legelső feladata az volt egyházunknak — s ezt minden más felfogással szemben hirdette és hirdeti — hogy belhivatalnokai s főleg lelkészei helyzetét javítsa. Istennek hála, ez a nagy cél részletes megoldás felé kerül. Teljes erővel fog működni azon, hogy minél előbbre haladjunk ezen az úton.

a kik szólani fogtok, hanem a ti mennyei Atyátoknak Lelke az, a ki szólni fog általatok“ (Mt. 10, 19. 20).

És jusson eszetekbe a történet nagy igazsága, hogy amaz „üldözés esztendeiben“ (Szatmárnémeti Mihály 1675) nem e hazából kimenekültek, sem e hazában rejtekbe vonultak érdeme az, hogy a protestáns, a reformált magyar Sion körakásokra nem hányatott, hanem ama hitvallóké és vértanúké, a „kik jöttek a nagy nyomorúságból és megmosták, megfehéřítették ruháikat a báránynak véreben“ (Jel. 7, 14). kiknek pora, emléke áldott, szellemök és köszikla-hitök szívünknek drága öröksége legyen.

És nézzétek azt a három ösvényt, melyeknek emlékei maradandóbbak, mint a hadak útjai, miket a világhódítók a népek testén át tiportak, azt a három vérző nyomot (2 Kor. 11, 24—33), a mely mindenik a Golgotha mellől indul ki s oda tér vissza, hogy vallást tegyen. Az előtt, a ki őt elküldötte: „imé az én életem is nékem nem drága!“ azt a három ölelő kart, a melyek Damaskus kapuitól Rómáig érnek, azt a három diadalmenetet a Krisztus kereszttel, a melyek előtt porba kellett omlani Diána büszke templomának.

És nézzétek azt az *egyetlen* utat, a mely a betlehemi fászlótól a Golgotháig vezet, nézzétek az ott haladó isteni alakot. Ő a ti egyetlen *útatok*, az *önfeláldozó szeretet*: a *Krisztus*! Ő a ti egyetlen *célotok*: a megfeszített *Krisztusról való bizonyágtétel*! Ő a ti egyetlen *koszorútok*: a *Krisztus bizonyágtétele* ti rólatok (Mt. 10, 32). „*Ő az út, az igazság és az élet*!“ (In. 14, 6). Vegyétek fel a Krisztus kereszttét (Mt. 10, 38). Fel a szívekkel! Amen.

A másik, hıveink nyomasztó terhének csökkentése. Megdöbbenéssel értesült az egész ország arról, a mit mi rég tudtunk, de a mit a Konvent által elrendelt munkálat is hivatalosan konstatált, hogy az összes református hıvek átlagos rendes egyházi adója az állami adók 46%-át teszi. Mi tudjuk, hogy a mi hıveink — hozzáadva a rendkívüli adókat is — 100%-ig fizetik terheiket, sőt egyes egyházaink átlaga ennél is magasabb; Aklié 160%. Ez még súlyosabbá lesz az egyenlőtlen adó-elosztás által. Igyekezni fog minden rendelkezésére álló eszközzel oda hatni, hogy a Konvent által már is célba vett munkálkodás: legalább a legsúlyosabban terhelt adózók segítése, könnyítése lehető gyorsan fogantatba vétessék, más oldalról pedig az adókulcsok méltányosabb megváltoztatása által a szegényebbek terhe megfelelően csökkentethessék.

Egyházunk általános helyzete, felfogása szerint az országban, mint politikai tényező, adva van. Nem ringatja magát illúziókban az iránt, hogy jobb idők következzenek egyhamar reánk. A jelen helyzet keretében kell teljes erőnkkel kifejtetni, pozíciónkat erősíteni. Ha azt tesszük, akkor nemcsak egyházunk, de hazánk javát is mozdítjuk elő, mert a mi egyházunk tisztán, kizárólag magyar. Nekünk, nézete szerint, nincs mire támaszkodnunk, csak Istenünkre, igazságunkra és saját magunkra. Nekünk nincs e magyar földön kívül eső központi hatalmunk. Az időkör, melyben élünk, látja a világ leghatalmasabb két birodalmát: Angliát és Észak-Amerikát protestáns irányzattal, protestáns szellemben végezni történelmi feladatait, sőt európai száraz földünk leghatalmasabb állama, Németország is ezen eszmék uralma alatt áll.

Am, kérdi, a megcáfoltatás felelme nélkül volt-e

Utóimádság.

Hozzád emeljük fel szívünket és Tégedet áldunk édes Atyánk az Ur Jézus Krisztusban! Hallottuk elhívó szöveget, igéd világánál ismerni tanultuk a Hozzád vezető utat és célunkat a Krisztusban. Láttuk a mélységet, honnan szerelmed az embert fölemelte és imádjuk a Te kegyelmednek mélységeit. Láttuk az Urat, ki megfeszítettet és ez órában vallást és bizonyágot teszünk szent színed előtt az élő Istennek ama Fiáról.

Oh küldd alá szent Lelkedet, hogy a melyekre Ő tanít, azokat szóljuk, hogy „ne legyünk gyermekek, a kik habozunk és ide s tova hajtassunk a tudománynak akármı szele által“ (Ef. 4, 14), hogy miképpen a világosságnak és napnak fiai vigyázzunk és józanok legyünk, felöltözvén a hitnek és szeretetnek mellvasába és sisak gyanánt az idvesség reménységébe, hogy ama gonosz-nak minden tüzes nyilait megolthassuk (I. Thess. 5, 5. 6. 8. Ef. 6, 16).

Áldott Ur Jézus Krisztus! Taníts meg minket szenvedni a te drága nevedért. „Taníts meg, hogy harag nélkül lemondjak. Szeressem a gyöngét, az elnyomottat. Bú, gond között taníts meg hı imára Bocsánatoszó! szenvedők Királya!“

Küldd el keblünkbe a szeretet szent Lelkét mindenekfelett. Minden hidegséget üzz el ama mennyei szent tőzzel. Vezess a tökéletesség útján mennyei Atyánk felé, hogy a Te ábrázatodhoz legyünk hasonlatosak, hogy „sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem következendők, sem magasság, sem mélység el ne szakasszon minket az Isten szerelmétől, mely vagyon a mi Urunk Jézus Krisztusban“ (Róm. 8, 38. 39). Amen.

eset arra, hogy mi nehéz helyzetünkben ezekre apelláltunk, ezekre támaszkodtunk volna? Soha nekünk e haza szent földén kívül nem volt semmi felsőbbségünk, semmi patronusunk. Jövőben is úgy lesz. Nehezebb küzdelmeket éltek át őseink; hitbuzgalmuk megmentette a vallás-szabadság mellett a haza jogait és alkotmányát is; jövőben is feltétlenül össze van kötve eszményeinkben és érzelmeinkben egyházunk és a haza jövője. Mi magyar egyház vagyunk, a mi érdekünk, a mi célunk mindig teljesen ugyanaz a szabad magyar haza érdekével, végcéljaival.

Nem hunyhat szemet a bekövetkező nehezebb idők előtt. Akadhat szentségtelen kéz, vagy akadhat botor áramlat, mely ellenünk tör és úgy sem teljesen kivivott igazainkat támadja meg. Egyháza és fajunk jövőjébe vetett erős hittel mondja, hogy nem fél attól. Atyáink, mint a szent hajdankor zsidói, gyakran hordták egyik kezükben a szent könyvet, építve az Urnak templomát, a másik kézben a hit és haza szabadságának védelmére kihúzott véres kardot. Meg van győződve róla, hogy modern korunkban megtesszük mi is kötelességünket. Am támadjon meg bárki igaztalanul: nem fél, mert azt hiszi, tudja, századok története szolgált bizonyosságot mellette, a küzdelemre mi készen vagyunk. Nem a hatalom kényeztetése, de az elemek és a véres küzdelmek harcai voltak egyházunk nevelő dajkája; törjön bárki ellenünk: e küzdelem terén mi egészen otthon vagyunk.

Ezek nézetei a jövőre is. Nagy reményt merít abból, hogy munkatársai, első sorban régi barátja, a közszeretben álló esperes, aztán a tanácsbírák és az egyházak összes funkcionáriusai, támogatásukban lesznek kegyesek részesíteni s csak ismételni tudja azt, hogy ha az egyházmegye úgy rendelte, mikép szegény ember léteire vízzel főzön, étele tiszta, salaktalan vízzel lesz főve.

Egyházkerületi közgyűlés.

(Vége.)

Olvastatott az előző napi gyűlés jegyzőkönyve. Hitelesítetett. A missziói bizottság jelentése tudomásul vétetven, egész terjedelmében a közgyűlés jegyzőkönyvébe fölvetetett. Jóváhagyatott a m.-szigeti lyceumnak a) haszonbérleti szerződése a Pálóczy Horváth M.-féle „Sima“ pusztai birtokra, mely szerződésre vonatkozó közgyűlési határozat Márk Endre javaslatára a dunántúli egyházkerülettel is közlendő. Ugy szintén helybenhagyatott b) a m.-szigeti lyceumnak 80,000 frt beruházási államsegély iránti szerződése.

Kiss Áron püspök s Simonffy Imre gondnok a közgyűlés elé terjesztik a magyar protestáns irodalmi társaság Debrecenben tartandó gyűlésének elfogadása iránti intézkedést. A közgyűlés maga részéről örömmel veszi tudomásul a már tett intézkedéseket, az előkészítő bizottságba kiküldi az elnökségen kívül Kiss Albert, Lengyel Imre s Márk Endre tagokat, s a költségek fedezésére 200 frtot szavazott meg.

Dienes Emma lelkész árva a kegyeleti év ügyében fölterjesztett kérvénye az egyházmegyei bizottsághoz tétetett vissza, annak közigazgatási bírósági uton leendő elintézte végett.

A kun-csorbai egyház megalakulása — a mi Doroghy Lajos heves-nagykunsági esperes buzgó működésének eredménye — örvedetes tudomásul szolgált.

Olvastatott ugyancsak a heves-nagykunsági egyházmegye felterjesztése az iskolák államosítása ellen. Mint-

hogy a felekezeti iskolák fentartása nemcsak egyházi, hanem nemzeti ügy is, a felterjesztés helyeslőleg tudomásul vétetett.

Ugyancsak ezen egyházmegye azon kérésének, hogy a reverzálisok másolatban a lelkészi hivatalokkal közöltesse a pártolólaga a kultusz-miniszterhez leendő fölterjesztése határozatott.

Következett a máramaros-ugocsi egyházmegyéből az Ujhelyi család temetkezési hely ügyében beadott felebbezése. Közgyűlés az egyházmegye határozatát helybenhagyja, hogy t. i. a cinterem már egészségi szempontból sem szolgálhat temető helyül, így annak bezárását rendelte el s az oda való temetkezést a család nemcsak római vallású, hanem protestáns tagjaitól is megvonta. Így a dologban semmiféle protestáns elfogultság nem észlelhető.

A nagybányai egyházmegye fölterjesztése a szatmári felső-leányiskola tanítónőképezdéje, a népiskolai tankönyvek, a tanítói fizetés kiegészítése ügyében helyeslőleg elfogadtattak; a házankénti kéregetés megszüntetése — mivel a különben is szegény egyháztagok megterhelhetésével jár s azzal a szerzetesek s más elemek részéről visszaélés történt — helybenhagyatott.

Élénkebb vitát idézett elő ugyanezen egyházmegye fölterjesztése az államsegély felosztása ügyében, midőn az egyházmegye melegen ajánlja a szegényebb egyházakat a kerület jóakarataiba. Többek hozzászólása után határozatott, hogy kerestessenek meg az egyes egyházmegyék az iránt, mi szükségre óhajtják fölhasználni az államsegélyt, s egyszersmind a nagybányai egyházmegye felhatalmaztatik, hogy az államsegélyt szegényebb egyházak fölsegélésére fordítsa.

A nagykarolyi egyházmegye esperesének jelentése az 1894-ik évi jelentő iver kiigazításáról tudomásul vétetett s a konvent utján a kultusz-miniszterhez terjesztendőnek véleményeztetett.

Azután a nagyecsed i egyház iskoláinak államosítása jött szóba. Az egyházmegye aggodalmát fejezi ki az ily jelentőségek felett. Ha az aránylag sokkal szegényebb gyülekezetek önerejükben fenn tudják tartani iskoláikat, s mégis a népes s aránylag nem is szegény ecsedi gyülekezet az államosítást keresztülvitte s e mellett is ugyanannyi tanítót alkalmaz, mint az államosítás előtt: az ilyen példa hova fog vezetni? Mégis az kedvező jelenség, hogy az illető egyház zöme református, így nagyobb veszély nem fenyegetheti az ecsedi egyházat.

A közgyűlés az államosítást tudomásul véve, osztja az egyházmegye aggodalmát.

A domahidi egyház a lelkész választás elhalasztása iránt kérelmez, a mennyiben a lelkész jövedelem egy részét adóssága törlesztésére óhajtja fordítani. Az ily nemü eljárás mellett könnyen veszély fenyegetheti az egyházi életet, ez esetben kivételesen az egyház kérelme teljesítettik.

Szabó Lajos n.-ecsed i káplán-tanító kérelme minősítés tárgyában, mivel az az egyházi törv. 185. §-ba ütközik, nem teljesíthető.

A nagyszalontai egyházmegyében az okányi iskolák községivé változtatása tudomásul szolgált.

Özv. Tabajdi Lajosné kérvénye, kegyeleti évének 1900 április 24-ig kiterjesztése ügyében, az egyházmegyéhez tétetett vissza.

Olvastatott a Tóth Sámuel emlékére gyűlt alapítványról szóló jelentés. Ha az alap 2000 frtra gyűl — hihetőleg ez év végén — lesz elhatározandó annak hova leendő fordítása.

Élénk vitát idézett elő a tanügyi bizottság szervezeti szabályzata. Mivel azonban az egyházkerületi közgyűlés részéről már az érdeklődés megcsappant, a fontos kérdés megvitatása az őszi közgyűlésre maradt.

A békési, kisújszállási, m.-túri, m.-szigeti gymnasiumokban eszközölt könyv-változtatásokhoz a közgyűlés hozzájárult.

A h.-böszörményi, h.-m.-vásárhelyi, békési gymnasiumok államsegély kiegészítése iránt való kérvénye pártolólágg terjesztetik föl a miniszteriumhoz.

A nánási V. VI. osztály nyilvánossági jogának elismerése örvendetes tudomásul szolgál.

A nánási gymnasium államsegélye s a történet tanárváltozás tudomásul szolgál.

A m.-szigeti lyceumnak a máramaros-ugocsei egyh. megyével kapcsolatba hozása tárgyában beterjesztett egyezségi pontozatok elfogadtattak.

Mezőtúron Ádám Imre újabb 1000 frtnyi alapítványt tett. Örvendetes tudomásul szolgál.

Ugyanezen gymnasium kebelében hozott új rendtartási szabályok némi módosítással elfogadtattak.

A szatmári felső leányiskola újabb szervezetére vonatkozó középiskolai felügyelői véleményhez közgyűlés hozzájárul.

Az egyházkerületi tanáregylet új szabályai s a tankönyv-kiadvány szabályzata elfogadtattak.

A pót- és javító érettségi vizsgák helye iránt beadott felügyelői előterjesztés alapján, központi fekvésénél fogva, ilyenül Debrecen jelöltetett ki ezutánra is.

A vallástani kézi könyvekre közzétett pályázat eredményét feltüntető felügyelői előterjesztés szerint: a magyar protestáns egyháztörténelmi kézikönyvre elfogadható mű nem érkezett be; míg az összehasonlító vallástudományi kézi könyvre kitűnő munka érkezett be. Szerzője Gergely Károly. Kiadásával egyházker. felügyelő bizatik meg.

A magyar protestáns egyháztörténelem megírásával Balogh Ferenc bizatott meg, a revisori tisztet mellette S. Szabó József teljesíti. Majthényi Endre szatmári, Barcza József kisújszállási tanárok állásaikban megerősítettek.

Olvastatott Szabó János esperes s Kovács Lajos képezdei tanár jelentése a népiskolai tanügyi bizottság működéséről. Tudomásul vétetett.

Végül az egyes egyházmegyékben előfordult adás-, vétel-, adóügy-, csere-, fizetés változásra vonatkozó esperesi határozatok egyhangulag elfogadtattak.

Ezzel a gyűlést 2 órakor — miután Kiss Áron püspök megköszönte az elnökségnek s a gyűlés tagjainak érdeklődő részvétét — rövid imával bezárta.

Ź. L.

Debrecen Sárospatakon.

Két éve annak, hogy a sárospataki hittanhallgató ifjak *Radácsy György* igazgató, *Buza János*, *Rácz Lajos* és *Finkey Ferenc* főiskolai tanárok vezetése alatt meglátogatták a debreceni főiskolát, a tulajdonképpeni szupplikáció eltörlése után ily modern szupplikáció útján akarván mennél több és közvetlen ismeretet szerezni az édes hazai földről s egyuttal azért is, hogy megbizonyítsák a debreceni főiskola iránt érzett testvéri szeretetüket.

Mi akkor tárt karokkal, igaz szeretettel fogadtuk őket, megmutattuk nekik főiskolánk, e város és határának nevezetességeit, a hortobágyi élet szépségeit s különlegességeit és a rendelkezésre állott szerény ész-

közökhöz képeest mindent elköveztünk, hogy jól érezzék magukat közöttünk s olyanoknak ismerjenek meg, a minők vagyunk és szeretetünk, testvériségünk kölcsönös legyen.

Szép emlékű, változatosságukban gyorsan tűnő napok voltak azok. Két hosszú év kellett hozzá, míg Debrecen követhette Sárospatak szép, a két iskola közötti viszony alakulásában, mondhatni korszakos példáját.

Csiky Lajosé a mostani kezdeményezés érdeme, de szeretve tisztelt püspökünket, főtiszteletű és méltóságos *Kiss Áron* urat illeti a hála és köszönet azért, hogy minden nemesért buzgó lelkével magáévá tette ez ügyet, még akkor, midőn *Szinyei* Gerzson s.-pataki tanár „Csokonai kör“-ünkben nagyérdékű felolvasását tartotta, ígérte meg, hogy a debreceni zárandokokat ő fogja Sárospatakra vezetni. Ígétét be is váltotta s illusztris személyének esatlakozása, mely az ő testi-lelki barátjának, a széles e hazában tisztelt *Kun* Bertalan tiszáninnyi püspöknek részvételét is biztosította, nem pusztán testvéri ölelkezéssé, hanem valósággal párját ritkító diadalúttá tette ezt a viszontlátogatást.

Az idő rövidségénél s a hely kimért voltánál fogva, mint közvetlen részes, csak a főbb mozzanatokról fogok beszámolni.

Lelkesedve indultunk utnak *május hó 29-én* a reggeli vonattal Szerencs felé, mert *Radácsi György* pataki akad. igazgató közléséből tudtuk, hogy fényes program áll előttünk, de még a fényes programnál is nagyobb, őszintébb szeretet fogad. A társaság vezére volt *Kiss Áron* püspök ur, vezetők *Balogh Ferencz*, *dr. Bartha Béla*, *dr. Kérészi Zoltán* és *dr. Peczkó Ernő* tanárok, részesei: 50 akadémiai hallgató ifju.

Ember tervez, Isten végez. Így látszott a mi utunkra nézve is. Mert „beborult az ég felettünk“ s május végén oly hideg, sűrű, őszi eseppekben sirt le ránk az eső, mintha csak öntötték volna, a metsző szél meg majd megfagyasztott. Ekképpen értünk Szerencsre délben, hol a járási szolgabíró üdvözölte püspökünket, aztán a tisztviselők szives kalauzolása mellett megtekintettük a cukorgyárat.

E tanulságos, bár nem kényelmes intermezzo után ugyancsak szakadó esőben, hidegben érkezünk Patakra, hol a százakra menő közönség lelkes, meleg fogadása elfelejtetett velünk szelet, sárt, esőt. A busznál ott volt az egész főiskola s Patak színe-java. *Bartus* főszolgabíró a megye nevében üdvözölte püspökünket, mire ő rövid, lelkes szavakban felelt s aztán felvonultunk a tulajdonképpeni fogadási ünnepség színhelyére, a főiskola nagytermébe, hol *Novák Lajos* theol. tanár és *Balogh Ferenc* kedves kollegánk magas röptű kölcsönös üdvözlő beszédeit és a pataki főiskolai énekkar mintaszerű előadását szünni nem akaró lelkes éljenzés követte.

Az elhelyezkedés s néhány látogatás után este *dr. Mitrovics Gyula* rendezése mellett szépen sikerült műkedvelői előadáson jelentünk meg, mint meghívott vendégek s itt egy kedves szép leány — *Maklári Margit* — gyönyörű emlékesokorral és szép beszéddel lepte meg ősz patriarchánkat.

Mondanom sem kell, hogy a műkedvelői előadás után a két iskola ifjúsága ugyancsak ismerkedett.

Május 30-ika bőséges és páratlanul szép programmal viradt reánk. Nemzeti szászlók alatt, 40—50 kocsin vonultunk S.-A.-Ujhelybe, mely város szintén vendégeiül hívott s határán *dr. Székely Elek* polgármester üdvözölte püspökünket, majd *Fejes István*

ujhelyi ref. lelkész, főiskolai algondnok és fenkölt lelkületű neje láttak el bennünket gazdag villásreggelivel. Az ottani templom s érdekességei megtekintése után a város ünnepiesen fellobogózott utcáin keresztül a közeli Széphalomra robogtunk, Kazinczy Ferenc mauzoleumánál és sirjánál róni le kegyeletünk adóját. A sárospataki kórus éneke, *Szinyei Gerzson*, dr. *Peczko* Ernő minden izükben tartalmas beszédei s *Bagaméry* Károly debreceni esküdtfelügyelő rövid, lelkes beszéde voltak azok a lángok, melyeket a hála oltárán meggyújtottunk; emléke pedig az a koszorú, melyet a „szent öreg” mauzoleumába ifjuságunk elhelyezett.

Ismét a hazafias kegyelet nyilvánulása következett. Kocsikra szálltunk s *Borsiba* mentünk II. Rákóczy Ferenc szülőházához, hol *Csontos József* pataki tanár szép beszéde után alólirott gyűjtotta meg az emlékezés fáklyáját s a beszédek után kitörő lelkes éljeneket a pataki énekhar remek kurucnótái váltották fel.

Szívünk, lelkünk megtelt magasztos érzelmekkel s így tértünk vissza Ujhelybe, hol püspökünket s az időközben az ő tiszteletére s üdvözlésére megérkezett *Kun Bertalan* tisztáninni püspök úr nagyérdemű személyét a tisztelgő küldöttségek hosszú sora: vármegye, város, ref., kath., gör. kath. egyházak és a zsidó hitközség képviselői keresték fel.

Egy órákor 250 teritékes közebedet adott S.-A.-Ujhely város a püspökök s a meghívott debreceni vendégek tiszteletére, melyen a vármegye és város tisztikara a főispánnal és polgármesterrel, a sárospataki főiskola, a katonaság, egyházak, helybeli iskolák képviselői s Ujhelynek és vidékének intelligenciája nagy számban vettek részt.

Talán a hazafias kegyelet, talán a ritka alkalom tette, hogy a túlradó szívek a legszebb, leglelkesebb dikciókban kerestek megnyilatkozást, s hogy oly minden részében impozáns volt gazdag programmunk e pontja. Ujra a derek pataki kórus fejezte be a testveriesülés e magasztos óráit s visszaindultunk Patakra, hol a hírneves várat, a Perényiek, Lorántffyok, Rákóczyok hajdani erős fészket tekintettük meg, melynek egyrésze még az Árpádok idejéből maradt fön. A nemzeti ereklyék e gazdag kincsalmazát *Philipp Károly* hercegi uradalmi igazgató a leglekötelezőbb készséggel tárta föl előttünk a tiszt urak szívesen vezettek, *Radácsi György* pedig mindent apróra megmagyarázott.

Tompa Mihály szobrát már az alkonyat homályánál koszorúzta meg lelkes ifjuságunk *Acsai Lajos* szép beszéde mellett, majd a *Palóczy Horváth Mária* és *Simon*, a pataki főiskola e nagy jöltevője szoboremlékét *Juhász Sándornak* az alkalomhoz mért beszéde mellett. Mindkét mozzanat a főiskola kertjében folyt le s rendkívül jól esett pataki testvéreinknek.

Ezt a napot a főiskola szép kertjében majális, tornacsarnokában szép felköszöntőkkel fűszerezett, 250—300 teritékes közvacsora zárta be.

Május 31-én reggel 8 órákor a városi templomban istenitiszteleten voltunk, hol *Bálint Dezső* ref. lelkész igazi áhitattal imádkozott, a *Hodossy Béla* vezérlete alatt álló vegyes kar pedig művésziiesen énekelt. Az istenitisztelet után a főiskola megtekintése következett. Láttuk a gazdag gyűjteményeket, a mintaszerű kórházat, a nagyszabású könyvtárt, pompásan rendezett érem- és szépművészeti muzeumot, tanári és ifjusági olvasót, tápinteztet, tantermeket, az u. n. küldöttségi szállást s bizonyára sokat tanulhattak ifjaink a látottakból, hallottakból. A főiskolából az állami tanítóképző-intézetbe ment egy lelkes, fáradhatatlan csapat, hogy szemléljen egy új,

modern állami intézetet a három és fél évszázadra visszatekintő főiskola mellett.

Mindezek után a sárospataki ev. ref. presbiterium és a város előkelőségei tisztelegtek püspökeinknél.

Délben fél egykor ismét több száz teritékkel közebedre gyűltünk a tágas tornacsarnokban. *Darányi* miniszter áldozatkészségéből száz liter csupa tűz-láng bor állt a társaság rendelkezésére a rendes asztali bor mellett a főiskola királyhegyi szőlőjének új terméséből. E nagyhirű szőlőt az állam 12 évi használat fejében telepítette újra; négy év múlva megy vissza a főiskola birtokába s a *Mudrány-féle* szőlővel 10—12 ezer forint évi jövedelmet fog adni a sárospataki Alma Maternek.

Egyik szép, tartalmas, eszméltető, majd humoros, majd a búcsú szomorú húrjait pengető felköszöntő a másikat érte. A jelen voltak sok tanulságot és gyönyörűséget meríthettek belőlök. *Kiss Áron* és *Kun Bertalan* püspökök mellett a pataki főiskola részéről: *Fejes István*, *Dokus Gyula*, *Radácsi György*, *Novák Lajos*, *Zsindely István*, a debreceni főiskola részéről: *Balogh Ferenc* és dr. *Bartha Béla*, az ifjuság nevében *Nagy Béla* pataki, *Bogdán Lajos* debreceni szenior és *Piskóti Ferenc* joghallgató, énekhar-vezér beszéltek.

Igy indultunk útnak, forró ölelések, baráti kézszorítások után ezer éljentől kísérve. Lelkünkben magunkkal hoztuk a testvéri szeretet és hazafiai kegyelet igaz melegét, a tanulságok és tapasztalatok egész tárházát.

Visszagondolva a szép napokra, csak hálát és köszönetet mondhatunk a sárospataki főiskola lelkes előjáróságának, tanári karának, ifjuságának, e város közönségének, valamint S.-A.-Ujhely város és Zemplén-vármegye nemes tisztikarának és közönségének, *Fejes Istvánnak* s a két agg főpásztornak, kik megjelenésük által ily nagyszabásúvá tették a testvéri szívek találkozásának bensőségteljes ünnepét.

Dr. Bartha Béla.

Az erdélyi ref. egyházkerület közgyűlése.

A közgyűlésről az Egyetértés után a következők közöljük:

A közgyűlés május 25-én a Szász Domokos emlékére rendezett gyászünnepélylyel kezdődött, melyen dr. *Bartók György* püspök predikált, *Kenessey Béla* theol. igazgató pedig emlékbeszédet mondott. A következő nap délelőttjét *Bartók* püspök beiktatása töltötte be, a melyet *Antal Gábor* püspök hatásos beszéd kíséretében teljesített. A harmadik nap legfontosabb tárgyai a püspök és az igazgató tanács évi jelentése és a főjegyző megválasztása voltak.

A püspöki jelentés kegyelettel emlékezik meg Erzsébet királynéről és Szász Domokosról. Azután sürgeti a gyermekek vallásos nevelését, vallástanárok beállítását, parochialis könyvtárak létesítését stb.

Az igazgató tanács jelentése kapcsán felolvastatott a hetes bizottság jelentése az igazgató tanács észrevételeivel együtt. Ez heves vitára adott alkalmat.

Az 1898-ik évi közgyűlésen, mikor Szász Domokost megtámadták a kerületi pénzek kezeléseért, a kerület egy hetes bizottságot küldött ki az ügy megvizsgálására. Ez volt az ugynevezett hetes bizottság, mely bő indokolás után a következő indítványt terjeszti a közgyűlés elé:

1. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy az egyházkerület birtokában levő mindazon részvények eladandók, melyek állandó befektetésre nem alkalma-

sak és nem mint ilyenek vásároltattak. Az eladásnak fokenkénti, a pénzpiacz kedvező alakulásának fölhasználásával, leendő keresztülvitelével az igazgató tanács bizassék meg, mely eljárásáról a jövő évi közgyűlés elé indokolt jelentést terjesszen. A jelentésben indokolással előterjesztendő az is, ha valamely részvény eladását az igazgató tanács későbbre halasztani jónak látta. Első sorban és sürgősen eladandók az 5°/_o-nál kevesebbet jövedelmező részvények.

2. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy a budapesti házak közül egyik vagy másikat, melyeknek birtokban tartása njabb befektetést igényelne, a kolozsvári bérházak közül pedig mindazokat, melyek a mai kezelés mellett legalább 5°/_o-ot tisztán nem hajtanak, eladóvá teszi s az eladás keresztülvitelével az igazgatótanácsot bizza meg.

3. Utasítsassék az igazgató-tanács, hogy tegye meg a kellő lépéseket arra, hogy összes kolozsvári ingatlanainkat egyetemesen terhelő jelzálogkölsönök az egyes ingatlanok között telekkönyvileg megosztassanak oly módon, hogy az eladásra kijelölt ingatlanok a megfelelő jelzálogi teherrel az egyetemleges kötelezettségből kibocsáttassanak.

4. Utasítsassék az igazgató-tanács, hogy a m.-n.-zsombori birtokot eladóvá tegye, a legkedvezőbb áron értékesítse s az eladás keresztülviteléig bérbeadás útján kezelje.

5. Utasítsassék az igazgató-tanács, hogy a m.-n.-zsombori birtok összes bevételeiről, kiadásairól, kezelési tiszta eredményéről, a megvásárlás idejétől a bérbeadás napjáig terjedő elszámolást, s a meglevő beruházásról értékleltárt terjesszen a közelebbi közgyűlés elé.

6. Utasítsassék az igazgatótanács, hogy a részvények és ingatlanok eladásából befolyó tőkékből első sorban és sürgősen fizesse vissza egyházkerületünk függő tartozásait.

7. Utasítsassék az igazgatótanács, hogy jövőben minden rendes egyházkerületi közgyűlésre a megelőző évi zárszámadást és a következő évi költségeloirányzatot sokszorosítsa s legalább két héttel a közgyűlést megelőzőleg, minden közgyűlési tagnak küldje meg.

8. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy a jelzálogkölsönök czessziója folytán felmerült 25487 frt 30 kr költség, valamint az 1898-ik záró számadás veszteség-nyereség számlája szerint felmerült 10.960 forint 47 kr. hiány, összesen 36.447 frt 77 kr. töröltetik a vagyonmérlegből.

9. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy az értékpapírok eladásából, valamint a 8-ik pont alatt felsorolt törlésekből eredő tőkehiány a közpénztár 250.670 frt 88 krnyi, a tartalékalap 8647 frt 02 krnyi, valamint a házipénztár 102 ezer frtnyi, a krajczáros élőtőke alap 15 ezer frtnyi, a konverzió-többlet alap 72 ezer frtnyi tőkéjéből ebben a sorrendben a megfelelő részletnek a vagyonmérlegből leendő leírása által fedeztetik.

10. Utasítsassék az igazgatótanács, hogy a Kolozsvárt működő bankokkal és pénzintézetekkel érintkezésbe lépven, egyházkerületünk pénzének bankszerű kezelése tekintetében tegye meg előterjesztését a közelebbi egyházkerületi közgyűlés elé.

11. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy jövőre az egyházkerület pénztárából beszünteti a jelzálogos törlesztő kölsönök, egyházi segélykölsönök kiadását, a felmondáshoz kötött jelzálogkölsönök kiadását pedig a lehető szűk körre szorítja.

12. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy

azoknak az egyházaknak központban kezelt tőkéi részben vagy egészben kiadatnak a tulajdonos egyháznak, melyek a visszakapott tőkét jól jövedelmező, reális értékű, ingatlan vásárlására fordíthatják oly módon, hogy a vásárlandó ingatlanokból a tőke mai vagy még magasabb jövedelme biztosítva legyen.

13. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy a kolozsvári szeretetház épületét haszonbérbeadás útján értékesíti addig, míg a szeretetház létesíthető lesz: gyűjtést és mozgalmat indít meg a szeretetház felállításához szükséges tőke előállítására, ezen határozatai végrehajtásával az igazgató tanácsot bizza meg.

14. A theologiai akadémia és az egyházkerület közötti jogviszony és az előbbi vagyoni és kormányzati szervezete iránti javaslatlételre hét tagu bizottság küldetik ki, egyik egyházkerületi főgondnok elnöke alatt és a bizottságban közgyűlésünk két taggal, az igazgató-tanács két taggal és a theologia előljárósága két taggal legyen képviselve.

Erre aztán az igazgató-tanács a következőket javasolja:

1. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy a hetes bizottság jelentésében foglalt határozati javaslatok 1-7, 10-12, 14-15 pontjait határozattá emeli s azok végrehajtásával igazgató tanácsunkat bizza meg.

2. Mondja ki az egyh. ker. közgyűlés, hogy a hetes-bizottság határozati javaslatának 8-ik pontjában foglalt, valamint az értékpapírok eladásából netán keletkezhető veszteségek törlése iránt, esetről-esetre, az évi számadások elintézésével kapcsolatban teendő javaslatok alapján fog határozni.

3. Mondja ki a közgyűlés, hogy a törlesztő kölsönök, egyházi segélykölsönök és felmondáshoz kötött jelzálog-kölsönök kiadását, a kölsönügyi szabályok megfelelő módosítása mellett, továbbra is fentartja, útasítja azonban az igazgató tanácsot, hogy a törlesztő kölsönök megszavazását, csak a magyar takarékpénztárak részére átruházandó, pótló kölsönök szükséges összegeig engedélyezze és hogy első sorban a felmondáshoz kötött jelzálog-kölsönöket folyósítsa.

4. Mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy a kolozsvári szeretetház létesítése tárgyában, annak tényleges megnyitásához szükséges tőke előállítására gyűjtést indít s addig is, míg ennek kellő eredménye lesz, az épületet hasznosítani kívánja s ennek végrehajtásával igazgató tanácsunkat bizza meg.

5. Végül javasolja, hogy a mennyiben a közgyűlés a hetes-bizottság határozati javaslatának 14-ik pontját elfogadja, az abban jelzett bizottság elnökét és főtiszteltetű közgyűlés által kiküldendő két tagot válassza meg.

Mint említettük, heves vita indult meg e fölött. Ugron Zoltán szemrehányást tesz a hűtlen kezelés miatt s az igazgató tanácsnak felelősségre vonását indítványozza.

Erre az elnök megjegyzi, hogy a hetes-bizottság nem a múltra, hanem a jövőre nézve terjesztett be indítványt. Különben is, ha valakit, úgy csak a közgyűlést lehetne felelősségre vonni, mint a melynek tudomása volt a történetekről. A közgyűlés mindig helyeselte Szász Domokos püspök eljárását, sőt örült a nyereségnek. Most tehát ennek a következményeit is le kell vonnia.

Sándor József a múltban csak támadott, most azonban azok közé áll, kik békés munkát akarnak.

Ezután a közgyűlés a hetes bizottság jelentését általánosságban elfogadta; délután 4 órakor pedig a

részletes tárgyalás következett az igazgató-tanács véleményével együtt. Az első négy pont vita nélkül elfogadtatott.

Az ötödik pontnál Ugron könnyelműségnek, bűnös mulasztásnak tartja, hogy a birtok nem jövedelmez, számadás sínes, bizottság kiküldetését és ezzel kapcsolatban fegyelmi vizsgálatot kér a bűnösök ellen.

Bánffy elnök szerint az igazgató-tanácsban meg lehet bízni, de idő előtt vádat emelni nem szabad.

Zeyk Gábor nem pártolja Ugron javaslatát.

Simó Lajos szerint nem való, hogy nincs számadás, csak nem volt készen, most folyik a leltározás.

Erre Ugron az indítványát visszavonja. A 6-ik, 7-ik és 8-ik pontot elfogadták. A 9-ik pontnál Szabó Samu azt indítványozza, hogy már most töröljék a különbözetet, látszólagos vagyont ne vezessenek.

Bánffy elnök felvilágosítja Szabót a tévedésről. A kerület nem kereskedő testület, hogy minden hónapban az árhullámzások szerint csináljon mérleget. Ha eladják a papirokat és veszteséggel adják el, akkor leírásnak van helye. A 10-ik pontot elfogadták, a 11-iket és a 13-ikat is; ezeket az igazgató-tanács szerint, a többit a bizottság javaslata szerint.

Ezután a főjegyzőre való szavazás eredményéről tesznek jelentést. A főjegyzőségre Kenessey 86, Sándor János 35, Elekes 35, Deézsi 17, Lenárd 5 szavazatot kapott.

Baresay Domokos azt indítványozza, hogy Kenessey zárassék ki a szavazás alól, mert megválasztatása ellenkezik a törvénnyel.

Bánffy Dezső elnök azt a véleményét fejezi ki, hogy megválasztatása nem ellenkezik a törvénnyel, mert Kenessey is pap. Egyben elrendeli Baresay indítványa fölött a szavazást. Az indítvány mellett 67-en, ellene 85-en szavaztak. Erre Elekes visszalép s az elnök új szavazást rendel el Kenessey s Sándor János közt. Ekkor Kenessey kapott 94, Sándor János pedig 84 szavazatot. *Az új főjegyző tehát Kenessey lett*, a ki papi diszben megjelenik a közgyűlésen. Leteszi az esküt s megköszöni az egyházkerület bizalmát.

Programmot nem ad, mert kötelessége a vezérek melletti munka és ez a munka ilyen vezérek mellett könnyű és édes. Szavait éljenzés követte.

Vasárnap az ifju papok beiktatása volt. A gyűlés hétfőn fejezte be tanácskozásait.

NEKROLOG.

BIHARI GÁBOR.
(1820—1899.)

Hogyha csak azok életpályája érdemelne közfigyelmet, kiket a hir szárnyára vesz, kiknek nevét egyik-másik könyv címlapján olvassuk, vagy a kik a közélet mezején fényes sikereket tudnak felmutatni, vagy a kik vezérszerepet visznek szélesen kiterjedő társadalmi körben: akkor a közügyek munkásai iránt nem lenne igazságos a közvélemény itélete; mert odanyujtaná ugyan a mások vállain felemelkedett vagy jobban előtérben álló embereknek az elismerés koszoruját; de a szerényebb körben s zaj nélkül munkálkodó emberek iránt méltánytalan lenne. Pedig bármely fényes tehetségű hadvezér is a közkatónakkal vivja ki és nyeri meg a harczi győzelmet. A fővezér mellett a közkatona áll, hogy ki legyen viva a diadal. A testnél a fejen kívül szükség van kezekre s lábakra

hogy a test élete fentartassék. Azt hiszem nem tévedek, ha ily szempontból tekintem az evangyéliumi szolgálatot vagy lelkipásztori hivatalt is. A ki a lelkipásztort és munkáját akár a gyülekezet lélekszáma, akár a fizetés után értékeli: eljárási módja fogyatékos lesz. — Távol legyen, hogy bármit is levonjak az arra méltók érdeméből: de bátor vagyok a közfigyelemből egy párányi részt a szerény és elszigetelt körben ható evangyéliumi munkások számára is kérni!

Ily szerény körben, egy kisdud gyülekezet kebelében, a szó valódi értelmében elszigetelt helyen Bunya-Szegszárdon megtelepedett Istennépének kebelében lelkipásztorkodott, annak az idvesség útjára vezérlésében volt foglaltos 24 éven keresztül a Jézus Krisztusnak egy tisztas aggszolgája *Bihari Gábor*, ki esendben, a világ zajától távol, elvonultan munkálkodott az UR. szőlőjében utolsó percéig. Született Bihar-Diószegen, az 1820-dik év Május hó 20-án. Édes atyját alig ismerve, szegény sorsu édes anyja által felneveltetvén, lelke sugallatát követve, a debreceni főiskolába ment s ott nagy nélkülözések közt futotta meg tanulói pályáját. A hittudományi pálya bevégeztével Búd-Szent-Mihályon rektor, majd helyettes lelkész, később Gelsen, Felső-Józsán, Békés-Sámszonban, összesen 27 évig s utoljára 24 évig Krassó-Szörény Vármegyében Bunya-Szegszárdon lelkésztanító volt. Itt működése 8 első évében, valamint gyülekezete egy maga állt a 11032 □ kilométer kiterjedésű Krassó-Szörény Vármegye területén, mint magyar református egyház: úgy ő volt itt a magyar református lelkészek egyedüli képviselője, egy maga volt a Jézus Krisztusnak magyar református szolgája! Ez idő alatt mondogatta nejeinek: „oláh pap temet el minket!” — Én azt hiszem, hogy csak az ő szerénysége állta annak útját, hogy az ő állásának missiói fontossága és jelentősége világgá kürtölve nem lőn. Mert nem sokan tudják azt, hogy Krassó-Szörényben egészen a legujabb időben keletkeztek a magyar református egyházak. De az uttörő Bunya-Szegszárd volt. Ez volt a mustármag. Az 1866. óta fenálló bunyaszegszárdi református egyházat csak 1882-ben követte a szapárfalvai, ezt 1890-ben a resicai, 1893-ban a bodófalvai és igazfalvai társegyházak. Ugyhogy mi még azt sem mondhatjuk el: „Heten vagyunk Uram! heten!” — Miután a legrégebb szolgatárs folyó évi Május 22-én kidőlt, most maradtunk még négyen, miután most már Igazfalva is külön lelkipásztort nyert, ki f. évi Junius 11-én tartja ott beköszönő beszédét.

Házasságra lépett az elhunyt agg szolgatárs első izben, már előtte elköltözött első nejevel *Mándi Erzsébet*tel az 1858-dik évben, kitől 15 évi boldog házasság élet után a halál által megfosztatván, második házasságra lépett most már özvegyiségre jutott nejevel *Tóth Karolinával*, kivel 25 évet töltött el boldog házasságban. Halálát e gyászjelentés tudatja: „Özvegy *Bihari Gáborné Tóth Karolina*, mint feleség, *Bihari Lajos* ref. lelkész és neje *Szegedi Erzsébet*, továbbá ifj. *Bihari Gábor*, mint gyermekek, a nagy számu rokonság nevében is mély fájdalommal tudatják, hogy Tiszteletes id. *Bihari Gábor* ur, a bunya-szegszárdi ev. ref. egyház Lelkipásztora folyó év és hó 22-én reggel 7 órakor 79 éves korában jobb létre szenderült. A megboldogult halott földi porsátora folyó hó 24-én délután 4 órakor fog a templomban tartandó gyászszertartás után a bunyaszegszárdi temetőkerthben siri nyugalomra tétetni. Ki az UR-nak több mint 50 éven keresztül teljes lelkével, minden erejével buzgó szolgája volt, ki hitestársát és gyermekeit az önfeláldozásig

forrón szerette: az nem halt meg, hanem csak aluszik; emlékezete élni fog, föltámadása és örök élete bizonyos. Bunya-Szegszárd, 1899. évi Május hó 22-én."

Főjellemvonása: a puritán kálvinista érület és gondolkodás mód; a kálvinizmus elveihez való szilárd hűség, egyház és iskola együtt hatnak, az igének a Helvéthitvallás és Heidelbergi Káté sinórmértéke szerint való hirdetése. A „Szabad Egyház”-nak hű munkatársa volt kezdettől mindekkorig. Nyílt homlokkal és felemelt fővel ment a Főpásztorhoz, a Jézus Krisztushoz, számot adni a nyájáról, melyben a Szent Lélek őt Vigyázóvá tette. A nyáj tagjai közzül egy is el nem veszett.

A templomban halotti tanítást *Rácz Károly* szapáryfalvai lelkész tartott 2 Kir. 23, 17. verse alapige nyomán; a sirnál *Szöllősi Imre* bodófalvai lelkész tartott szépen kidolgozott kitünő beszédet. — A ki a kevésen volt hív, sokra bizattatik az ő URának országában. — Neve be van írva az életnek könyvébe.

Kicsiny helyen világoltál,
Kis körben égő tűz voltál,
De azért gyülekezted,
Altalad nyert fényt s meleget.

Szapáryfalva, 1899 május 29-én.

Rácz Károly
ev. ref. lelképásztor.

A D A T O K

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

70. A nánási ev. ref. egyház történelme.

(Folytatás.)

III. Az egyház történelme 1820—1848-ig.

Az egyház külső történelme.

Jobbra fordul a protestánsok sorsa az 1825-iki országgyűlés megnyíltával az országgyűlés szellemének hatása alatt. A kormány engedékenyebb lett a protestánsok iránt és a katolikus papság hatalmaskodását fékezte. De a katolikus papság, a hol csak tehetett, a katolikus ünnepek megtartására szorította a protestánsokat. 1832-ben pedig elrendelte a helytartó tanács, hogy Szent István ünnepén tartózkodjanak minden zajos munkától a protestánsok, különben a rendelet egészen kegyesen tetszésökre hagyja, hogy akarják-e az ünnepet istenisztelettel is összekötni.¹

A helytartó tanács különben mindig beavatkozik az egyház ügyeibe.

Bár rendeletei közt, melyek ugyszólván majdnem egyetlen tárgyát teszik az egyházkerületi végzéseknél is, sok üdvös volt. 1830-ban például elrendeli, hogy minden eclesia állandó pecsétnyomót készítsen.² Majd politikai céljaira használja fel az egyházakat, 1831-ben például elrendeli az egyházaknak, hogy: „az országgyűlés által megajánlott katonák kiállításával foglalkozván, a praedicatorok által az ifjuság a katonaságra serkentessék.”³ Az 1827. XXIII. t. c. pedig elrendeli, hogy az anyakönyveknek elvesztéstől való megóvására két példányban kell szerkesztetni, egyik példány a törvényhatóságok levéltárába adandó be.

1830-ban több megye utasításul adja követeinek, hogy a protestánsok vallásszabadságát törvényvel biztosítsák. De még akkor az elmék nem voltak megérve

a vallásszabadság kimondására. Az 1832—36. országgyűlésen azonban már Beöthy Ödön törvényjavaslatot nyújt be, mely azonban a felső tábla ellenzése miatt nem válhatik törvényvé, mert a felső tábla csak jelentékeny módosítással hajlandó elfogadni Beöthy javaslatát, úgy hogy Beöthy jobbnak látja javaslatát visszavonni, remélvén, hogy a következő országgyűlések majd méltányosabbak lesznek. „A leányzó nem halt meg, csak aluszik!” mondta Beöthy.

De az országgyűlésen felmerült eszmék és a protestáns vallásszabadság érdekében elhangzott lelkes felszólalásoknak is jótékony hatása volt a protestánsokra. A megyék legnagyobb része érvényteleneknek nyilvánította a reversalisokat. A katolikus papság azonban ekkor még jobban sürgeti a reversalisokat, úgy, hogy az 1843—44-iki országgyűlésen a megyék is oly határozott állást foglaltak a katolikus papság ellen, hogy végre az 1843—44-iki országgyűlés legalább a protestánsoknak két fő sérelmét a vegyes házasságok és az áttérés dolgában orvosolta. Tökéletes egyenlőséget azonban ezen, különben eléggé szabadelvű törvények sem alapítottak meg a katolikus és protestáns egyház között. A protestánsok nagy örömeire azonban az 1848. XX. t. cikk az országban törvényesen bevett minden vallásfelekezett között a jogegyenlőséget kimondta. Sajnos, hogy a szabadságharc leveretése a protestánsok reményét meghiusította!

Hogy a nánásiak milyen szerepet játszottak a szabadságharcban, csak röviden említem. — Hiven a hajduság történelmének nagy emlékeihez, megfeleltek hazafiúi köteleességüknek. A ministerium és képviselőház a haza védelmére irányzott intézkedéseiben nem feledkez meg a hajdukról sem. Böszörmény városának akkor országgyűlési képviselője Sillye Gábor az 1848. szeptember 19-iki ülésben Kossuth Lajos felhívására azon megtisztelő megbízást kapta az országgyűléstől, hogy menjen le a hajdu városokba és szedje össze Boeckay hajduit. A vett megbízás folytán nevezett képviselő szeptember 29-én megjelenvén a hajdu kerületben, kitűzte Boeckay zászlóját és a történelmi nevezetességű hajduk utódait felhívta a zászló alá való sorakozásra. Felhívásának eredménye lett, hogy azon időben 61.032 lelket számláló hajdu városokból kiállított egy teljes lovas ezredet: „Boeckay huszárezred” név alatt, egy teljes létszámu tartalék lovas osztályt, az 52. és 53. számu gyaloghonvédzászlóaljokat, Erdélybe Bem parancsnoksága alá küldött két század gyaloghonvédet.

Ilyen áldozatot az országnak egy törvényhatósága sem hozott, a hajduság tradícióihoz hű volt, mint hajdan, 48-ban is fegyvert fogott a szabadság védelmére és csak akkor tette le Világosnál, Erdélyben és Komáromban, midőn Világos-vár romjairól a nemzeti zászló lehanyatlott!

Lássuk, hogy hajduság itthon maradt része addig, míg fiainak egy része vérét ontotta szabadságáért, mint igyekeznek itthon a 48-iki idők szellemének hatása alatt egyházi alkotmányát átalakítani!

Barcsa János,
h.-nánási gymn. tanár.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— Az ev. ref. egyetemes tanügyi bizottság máj. 29-én rendkívüli gyűlést tartott Budapesten. *Antal Gábor* püspök elnöklete alatt jelen voltak: a dunántúli

¹ Futó levelek 1832. okt. 5.

² Futó levelek 1830. január 12.

³ U. o. 1831. január 15.

kerületből *Szekeres Mihály* esperes, *Antal Géza* tanár; a dunamellékiből *Szöts Farkas*, *Petri Elek*, *Molnár Sándor* tanárok; az erdélyiből *Váró Ferenc*; a tiszántúliakból dr. *Ballagi Géza*; a tiszántúliakból *Sass Béla*, *György Endre*, *Dóczi Imre* és dr. *Baczoni Lajos*. A gyűlés egyetlen tárgya az egységes elméleti jog- és államtudományi államvizsga életbeléptetését célzó törvényjavaslat volt, a melyre vonatkozó előadói javaslat dr. *Ballagi Géza* által már a múlt gyűlésen előterjesztetvén, ez kiadatott a négy ref. jogakadémia tanárainak, hogy azok is megtehessék reá észrevételeiket. A mostani gyűlésnek az volt a feladata, hogy a beérkezett észrevételek meghallgatása után a törvényjavaslatra vonatkozó véleményt megállapítsa s a mennyiben ahhoz a jun. 14-én összeülő egyetemes konvent hozzájárul, azt, mint a ref. egyház véleményét, a miniszterhez terjessze fel. Az előadói javaslat legnagyobb részben változatlanul elfogadott. Szükségesnek találtatott azonban a jogakadémiák részére kilátásba helyezett államszegélynek a törvény szövegébe való felvétele, mint a középiskolai törvényben is van. Az írásbeli vizsga ellen felhozott előadói érvek nem győzték meg a bizottságot e vizsgának fölösleges vagy céltalan voltáról s épen azért a bizottság ez ellen nem kívánt állást foglalni. A bizottság egyértelműleg helytelennek találta azonban a törvényjavaslat azon intézkedését, hogy a vizsgálati bizottságok csak azon jogakadémiáknál szerveztessenek, a melyek kir. táblai székhelyen vannak, mely szerint tehát a ref. jogakadémiák közül csak a debreceninek lenne vizsgáló bizottság. Ket alapvizsgát szükségesnek tart a bizottság, de ennek tárgyaira nézve az előadói véleményhez nem járult, (I. alapv. római jog, magyar jogtörténet, II. a. v. egyházjog, európai jogtörténet) s ezt nagyon helyesen tette. Valamint nem fogadta el az előadói véleménynek azt a részét sem, a mely a doktori szigorlatokat a jog- és államtudományok kisebb csoportjaira szorító miniszteri terv ellen irányul. Ezt még helyesebben tette, mert azt vitatni is fölösleges, hogy 10–16 tudományszakból letett doktorátusok igazi szaktudósokat nem produkálhatnak, minthogy alig nevezhető szaktudósoknak az, a ki egy-egy tudományág szakirodalma köréből legjobb esetben egy-egy jó kézikönyvre, gyakran egy kétesértékű kompendiumra kénytelen szorítkozni, hogy vizsgára elkészülhessen.

— **A Magyar Prot. Irodalmi Társaság** debreceni nagygyűlése érdekében május hó 19-én *Kiss Aron* püspök meghívására *Szöts Farkas* társasági titkár részvételével megtartott értekezletről már megemlékeztünk. Ez értekezleten főbb vonásokban a következő megállapodás történt. A nagygyűlés *f. évi szeptember hó 20-án* tartatik. A Társaság tagjait a debreceni ref. egyház, Debrecen városa és a tiszántúli ref. egyházkerület fogadja vendégeikül. A nagygyűlés programja: szeptember 19-én érkezés, elszállásolás, ismerkedő este. Szeptember 20-án istentisztelet a nagytemplomban, mely alkalommal egy fölkerendő neves szónok fogja az egyházi beszédet tartani. A perselyek a Károli-alap javára lesznek kitéve. Istentisztelet után a nagygyűlés a kollégium disztermében veszi kezdetét ilyen tárgysorozattal: Elnöki megnyitó. Különböző üdvözlések. Titkári jelentés. *Balogh Ferenc* felolvasása. *Szabolcska Mihály* költeményeiből olvas fel. Elnöki zárszó. Ennek végeztével társulati zártülés. Társas ebéd. Ebéd után Debrecen nevezetességeinek megtekintése. Este kirándulás a Nagyerdőre. A Társulat vezetősége az idén is lépéseket tesz arra, hogy a gyűlésre utazó tagjai a vasuton kedvezményt nyerjenek. Itt említjük még meg, hogy — a mint már közöltük is —

a vendéglátás költségeire a tiszántúli ev. ref. egyházkerület 200 frtot szavazott meg. A debreceni ev. ref. egyház presbyteriuma május 28-án tartott gyűlésében szintén közlekedéssel mondotta ki, hogy kész örömmel tekinti magát a Társaság vendéglátó gazdájának s a költségek fedezéséhez szívesen hozzájárul. Az előkészítésre és fogadtatásra a maga kebeléből hasonlóképen egy bizottságot küldött ki. Debrecen városa is minden lehető megtesz, hogy az ország különböző vidékeiről ideseregülő vendégeink a legkellemesebb emlékekkel távozzanak körünkből.

— **Árvaügy a debreceni ev. ref. egyházban.** A debreceni egyház ügy gondoskodik a maga árváiról, mint az országban talán egyetlen egyház sem Ennek igazolására az árvaügyi bizottságnak *Dicsőfi József* elnök és *Jeney Sz. Miklós* jegyző aláírásával az ev. ref. egyháztanácshoz terjesztett 1898. évi jelentéséből tájékozás és tanulás végett közöljük a következőket: „A forgalmi és vagyoni mérleg igazolása szerint 294472 frt és 24 kr tőkevagyon csonkítatlanul megtartatván, **árvak segélyezésére fordítottunk** a Mária Terézia-felé alap-pénztárból 7322 frt 18 kr; az egyházi árvatanulók pénztárából 771 frt vagyis **összesen 8093 frt és 18 krt** azaz Nyolcezerkilencvenhárom frt és 18 krt. Ezen összegből a szabályzat rendelkezésein alapuló osztályozással megosztva segélyeztetett 1 havi árva 18 frttal; 5 neveltetési segélyvel 330 frttal; 6 rendkívüli segély 40 frttal; 77 egész árva 1350 frttal; 275 félárva 2160 frttal; végre 81 szegény (törvénytelen) kiskoru 540 frttal és 3 szegény rendkívüli segély 15 frttal. Az árvák él kisk. szegények felruházására összesen 3234 frt 10 krt fordítottunk. Tankönyv és tanszerekre kiadtunk 406 frt 08 krt. A kezelési és vegyes költségek levonása után fenmaradt tiszta jövedelem gyanánt 6557 frt és 82 kr, mely összeg Tartalék- és árvaházépítési alap címen külön kezeletik, illetve az előző évi e címen gyümölcsöző alaphoz csatoltatik. Ez alap az árvaügyi bizottság 4 évi működése után (1895-ről) 8724 frt 89 kr, (1896-ról) 8237 frt 92 kr, (1897-ről) 7042 frt 67 kr, (1898-ról) 6557 frt 82 kr vagyis összesen 30563 frt 30 kr azaz Harminezezeröttszázhatvanhárom frt 30 kr, mely az időközi kamatokkal 1898 dec. 31-én 31435 frt 65 krt tesz ki.“

— **A május 24-iki lelkészavatus** kedves találkozási alkalmul szolgált azon tiszteletes atyafiak előtt, kik az 1891–92. tanévben végezték Debrecenben a theologiai tanfolyamot. E gradus tagjai nevezetesen mindnyájan önálló munkakört töltvén be, együtt részesültek a lelkeszi felavatásban. Ez osztálytársak a következők: Barla Jenő kisujszállási főgymn. tanár, Bugyi János erdő-gyarakai, Györfly József hódmezővásárhelyi, László Gyula vencesellői, Konrad Géza lessi, Miklovicz József vadász-erdői, Szabó Béla igazfalvai, Tóth Ede péterszegi, Zih Sándor berettyó-ujfalui lelkeszek. Ugyanekkor a tiszteletes osztálytársak fogadást tettek, hogy jövőben — ha Isten engedi — minden ötödik évben egybegyűlnek családostól egyik társuk házában. Adná Isten, hogy mindnyájuk házára eshetne egy-egy ily találkozás!

— **Halálozás.** A legmélyebb részvétellel olvastuk az alábbi gyászjelentést, mely egy szép reményű ifjunak, nemrég még főiskolánk törekvő növendékének korai haláláról értesít bennünket: „Szomorodott szívvel tudatjuk felejthetetlen jó gyermekünk, testvérünk, unokánk, jegyesem, nagybácsi s áldott emlékü jó rokon, **Nagy Sándor** sarkadi ev. ref. s. lelkesznek és polgári iskolai tanárnak folyó hó 30-án éjjel 1/12 órakor, életének 27-ik évében, hosszas szenvedés után történi csendes

elhunyttát. Kedves halottunk földi részei junius hó 1-én délután 3 órakor fognak, az ev. ref. egyház szertartása szerint, Timár-utca 31-ik számú háznál tartandó rövid ima után, a Kossuth-utcai temetőbe örök nyugalomra helyeztetni. Végtisztességtételére rokonainkat, ismerőseinket és az elhunynak pályatársait szomorodott szívvel meghívjuk. Debrecen, 1899. május 31-én. Bánatos szülei: Nagy István nejével Lukács Annával, gyermekeik, illetve testvérek: István és Imre. Nagyszülei: Mihály Albert nejével Cziffinger Teréziával, gyermekeik: Mária férjével Kálmán Mihálylyal és gyermekeik; Imre nejével Nagy Juliánnával és gyermekök. Jegyese: Olényi Katalin. Számos közeli és távoli rokonok nevében is. Béke lengjen porai felett! — Koporsója felett, melyet a tanári kar és az ifjúság képvisellete bánatos részvétellel seregelt körül, a főiskolai énekkar gyászdalokat zengett, Kiss Albert lelkész pedig megható imát mondott. A sulyos esapástól megtörött s ágyba döntött agg édes atyának, egyházi közéletünk derek, tisztos alakjának, Nagy István érmelléki esperesnek sajnó fájdalmára igaz részvétellel kérjük a vigasztalódás mennyei balzsamát.

Szerkesztői üzenet.

I. Zs. B. Küldeményét köszönettel vettük és sort kerítünk reá.

TARTALOMJEGYZÉK: Nézetek az ev. ref. egyház helyzetéről és teendőinkről. Ritoók Zsigmond. — Tárcsa. Egyházi beszéd Elő- és utóimádság. Csánky Benjámín. — Közéletünk: György Endre egyházmegyei gondnok székfoglaló beszéde. — Egyházkerületi közgyűlés. J. L. — Debrecen Sárospatakon. Dr. Bartha Béla. — Az erdélyi ref. egyházkerület közgyűlése. — Nekrológ: Bihari Gábor. Rácz Károly. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület

kebelében lévő egyházak történetéhez: 70. A nánási ev. ref. egyház története. Barcsa János — Különfélék. — Szerkesztői üzenet.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**
Szerkesztő-társ: **Erőss Lajos.**

Pályázat.

Aszattmári egyházmegyébe kebeleztetett *szamos-újlaki* lelkészi állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalma — föld, termény, készpénz — a kongrua összeírás szerint 759·93 koronára van értékelve. Ennek felét első évben a lelkészi gyámintézet élvezi. Az állomás azonnal elfoglalandó.

Pályázati kérvények *junius 25-ig* a szattmári egyházmegye esperesi hivatalához beadandók. Debrecen, 1899. junius 1.

Kiss Áron,
püspök.

Pályázati hirdetmény.

A *tissanagyrévi* ev. ref. egyház *másodtanítói* állomására *junius 30-diki határidővel* pályázat hirdettetik. Fizetés: lakás, kert, évi 360 frt, oklevelesnek esetleg 400 frt. Kötelesség: I. II. vegyes osztályok tanítása, kántori, irodai segédkezés. Az állás szept. 1-jén foglalandó el.

Tabajdy József,
ev. ref. lelkész.

1—3

NEUMANN M.

a t. t. ev. ref. egyházkerületben lakó lelkészek, tanárok és tanítók ruhaszállítója
DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Ezen legelterjedtebb és legjobb hirnévnek örvendő az ország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe,

tisztelettel tudomásul hozza, hogy a tavaszi idényre szükséges kész árukkal dusan el van látva s a nagytiszteletű urak b. pártfogását úgy, mint eddig továbbra is kéri.

Ruhák megrendelésre, mérték szerint is készítettnek.

☞ **Czégemre kérek figyelni!** ☞

NEUMANN M. czége 54 év előtt lett alapitva.

Nyomatot' Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában, Debrecenben, főpiac, a főpostával szemben.